

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Skolkuratorn och arbetet med hemmasittare

En kvalitativ intervjustudie om hur skolkuratorer resonerar om det sociala
problemet hemmasittare

Cornelia Söderlund & Elin Wennerberg

Kandidatuppsats (SOPB 63)
HT 2023
Handledare: Mikael Sandgren

Abstract

Authors: Cornelia Söderlund & Elin Wennerberg

Title: School counselors and the work with students who have an extensive absence from school. A qualitative interview study about how school counselors reason about the social problem with truants.

Supervisor: Mikael Sandgren

Assessor: Johan Cronehed

The purpose of this study was to increase an understanding of how school counselors in Sweden reason about the social problem with truants, "Hemmasittare " in Swedish, and how the elementary school's work with this. To enable the purpose of the study to be maintained, a qualitative interview study became current. Seven semi-structured interviews with school counselors were conducted. The empirical material has subsequently been analyzed based on a neo-institutional theory. The study finds a result where the school counselors' explanations regarding the phenomenon varied. But there were also parts that were similar to each other. The result shows that cooperation is an important part of the work, but something that is often difficult to achieve. Mainly cooperation with other professions involved. Related to this, an important finding was made in terms of a cooperation model to optimize cooperation between school, BUP and social services. Relationships were also presented as a success factor and a conclusive part of the work. Through the result, a common vision of working preventively were also produced at the same time that all school counselors described how emergency work with "hemmasittare" happens on a daily basis.

Keywords: Hemmasittare, School counselors, School absenteeism, Interview, Neo-institutional theory

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	5
1.1 PROBLEMFÖRMULERING	5
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	7
1.3 ARBETSFÖRDELNING.....	7
2. FORSKNINGSLÄGE	8
2.1 AVGRÄNSNING.....	8
2.2 SÖKPROCESSEN	9
2.3 ORSAKER TILL HEMMASITTARE.....	9
2.4 KONSEKVENSER FÖR HEMMASITTARE.....	10
2.5 VIKTEN AV SAMVERKAN OCH RELATIONER.....	11
2.6 ÅTGÄRDER FÖR HEMMASITTARE.....	12
2.7 SKOLKURATORN.....	13
3. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	15
3.1. GRUNDLÄGGANDE BEGREPP.....	16
3.1.1. <i>Institution & Organisation</i>	16
3.1.2 <i>Legitimitet</i>	17
3.1.3 <i>Institutionell tröghet</i>	18
3.1.4 <i>Organisatoriska domän</i>	19
3.1.5 <i>Konkurrerande logiker</i>	19
4. METOD	20
4.1 VAL AV METOD	20
4.2 URVAL	21
4.3 GENOMFÖRANDE	23
4.4 FÖRFÖRSTÅELSE AV FENOMENET	24
4.5 STUDIENS TILLFÖRLITLIGHET.....	25
4.6 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	26
5. RESULTATET OCH ANALYS	28
5.1 HEMMASITTARE.....	28
5.1.1 <i>Syn på problematiken</i>	28
5.1.2 <i>Samverkan</i>	29
5.2 FÖREBYGGANDE ARBETE.....	33

5.2.1 Relationer är A & O	33
5.2.2 Tidiga insatser.....	36
5.3 DET AKUTA ARBETET	40
5.3.1 Släcka bränder	40
5.3.2 Resurser.....	43
6. DISKUSSION	46
6.1 SAMMANFATTANDE DISKUSSION.....	46
6.2 NYA FORSKNINGSPRÅGOR	49
7. REFERENSLISTA	51
7.1 LAGRUM	54
BILAGA 1: INFORMATIONSBREV	55
BILAGA 2: INTERVJUGUIDE.....	56
BILAGA 3: SAMTYCKESBLANKETT.....	59

1. Inledning

I uppsatsens första kapitel presenteras ämnet, syfte och frågeställningar. Fenomenet "Hemmasittare" problematiseras och presenteras. Avslutningsvis redovisar vi för den arbetsfördelning som ligger till grund för studiens genomförande.

1.1 Problemformulering

Skolfrånvaro sker av olika anledningar och i olika omfattning. På senare år har frånvaron inom skolan ökat och fenomenet hemmasittare har uppmärksammats allt mer. En hemmasittare är en elev med sammanhängande långtidsfrånvaro under minst en månads tid. Frånvaron behöver även anses som ogiltig och påverka elevens skolgång negativt (Forsell 2020). Hemmasittare bör inte förknippas med skolkande elever som självmant stannar hemma vid enstaka tillfällen. Hemmasittare syftar på elever med problematik som resulterar i att eleven, skolan eller vårdnadshavare inte ser någon annan lösning än att eleven stannar hemma från skolan (SOU 2018:11).

År 2016 gjorde Skolinspektionen en enkätstudie där det framkom att 1700 skolpliktiga elever har en sammanhängande långvarig frånvaro på minst en månad (Skolinspektionen 2016). Detta är ett problem med tanke på den skolplikt som råder för barn mellan sex till sexton år i Sverige enligt 7 kap 2 § skollagen (SFS 2010:800). Vårdnadshavare, kommun och huvudman bär alla ett ansvar över att skolpliktiga elever följer sin skolplikt. Trots att skolplikten är tydligt formulerad och att det finns flera ansvarstagare har en ökning av skolfrånvaron bland elever i grundskolan uppmärksammats. En ökad skolfrånvaro bidrar till en risk för ett flertal uppmärksammade konsekvenser för eleverna. Kortsiktiga konsekvenser som försämrade skolresultat, familjeproblem och problem med kamratrelationer (Dullur 2016). För elever som går miste om direktkontakt med klasskompisar problematiseras relationsbyggandet med andra barn och deras sociala kompetens äventyras. Psykisk ohälsa i form av negativt laddad stress är också en vanligt förekommande konsekvens hemmasittare drabbas av (Forsell 2020).

Konsekvenserna på individnivå blir på så vis en konsekvens även för samhället för att kunna

hjälpa och fånga upp dessa elever. Utöver ökad risk för psykisk ohälsa och sociala svårigheter är sysselsättningsproblem samt försämrad möjlighet till högre utbildning långsiktiga konsekvenser till följd av utebliven skolgång (Dullur 2016). Konsekvenser gällande familjeproblem och problem med kamratrelationer är aspekter av den här problematiken som är aktuella för skolkuratorns arbete.

Skolkuratoren är den profession inom skolan som anses ha störst elevvårdande arbete efter skolsköterskan (Isaksson 2014). Skolkuratorns arbete skiljer sig också från majoriteten av de andra anställda på skolan med sin professions psykosociala utgångspunkt (SOU 2016:94). Skolan som organisation präglas av en pedagogisk utgångspunkt där elevernas lärande står i fokus. Pedagogerna utgör därav majoriteten av de anställda. I den tidigare forskning som finns framstår det som att arbetet mellan dessa professioner kan leda till en form av konflikt. Det yrkesmässiga ansvaret för elevernas hälsa delas av de olika professionerna på skolan. Till följd av att deras yrkesansvarsområden delvis överlappar varandra och att det inte finns tydliga gränser mellan professionernas ansvarsområden riskerar professionernas att hamna i konflikt (Isaksson & Larsson 2017).

Skolkuratorernas legitimitet har många gånger ifrågasatts och samhällets syn på hur deras arbete ska utföras har därmed varit otydlig (Isaksson, 2014). År 2010 stärktes skolkuratorns arbete inom skolan i och med den lagändring som syftade till att skolans elevvårdande professioner skulle sammanstråla i en elevhälsa (SFS 2010:800). Detta för att påbörja ett mer omfattande förebyggande och främjande elevhälsoarbete. I sitt arbete kommer skolkuratoren i stor utsträckning i kontakt med elever som lider av psykisk ohälsa, beteendeproblem, inlärningssvårigheter, hög skolfrånvaro samt andra likvärdiga hinder som problematiserar elevers skolgång. Skolkuratorns helhetsperspektiv ur den sociala aspekten blir aktuell i arbetet med hemmasittare då hemmasittare utifrån Ramberg et al (2018) är en komplicerad problematik som kräver förmågan att kunna se problematiken ur flera olika perspektiv. Ett helhetsperspektiv är viktigt eftersom elevernas sociala situation kan variera mycket vilket skolkuratoren måste vara öppen för (Isaksson 2016). Även fast lagändringen trädde i kraft för

mer än 10 år sedan är forskningen gällande skolkuratorns arbete i svensk skola begränsad (Isaksson, 2014).

Barn som uteblir från skolan och går miste om den grundläggande utbildningen vilken inte endast är viktig för barns utveckling utan även fungerar som en skyddsfaktor är ett allvarligt problem som berör både individ och samhällsnivå. Trots en vision om att arbeta förebyggande synliggörs tecken på att det sker ett akut arbete med hemmasittare. Fastän skolkuratoren har en viktig roll med sitt helhetsperspektiv är det svårt att finna forskning som berör på vilket sätt just denna profession uppfattar fenomenet hemmasittare och arbetet med dem.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att förstå hur skolkuratorer resonerar om det sociala problemet hemmasittare och grundskolans arbete med detta. Följande frågeställningar har därmed konstruerats för att besvara syftet:

- Hur resonerar skolkuratorer om det sociala problemet hemmasittare?
- Hur resonerar skolkuratorer om skolans förebyggande arbete med hemmasittare?
- Hur resonerar skolkuratorer om skolans akuta arbete med hemmasittare?

1.3 Arbetsfördelning

Denna kandidatuppsats har två författare som står bakom det arbete som ligger till grund för slutresultatet. Det har därför varit viktigt för oss att dela upp arbetet oss sinsemellan så att bådas delaktighet har varit av samma utsträckning. Då vi befunnit oss i samma kommun har vi enkelt kunnat träffats i samma fysiska miljö alternativt haft digitala möten via Zoom. Detta har möjliggjort att vi under hela arbetsprocessen kunnat ha en tydlig dialog och ett gott samspel. Avsnitten under forskningsläge samt teori delade vi upp mellan oss och skrev hälften var. Samtliga sju intervjuer genomfördes tillsammans där vi delade upp de olika teman mellan

oss för att båda skulle vara delaktiga. Till en början transkriberade vi självständigt vars en intervju innan vi beslutade oss för att transkribera resterande intervjuer tillsammans. Genom att arbetet har förts i Google Docs har vi under hela processen kunnat ta del av samt varit insatta i båda parternas skrivande. Samtliga avsnitt har sedan tillsammans lästs igenom och bearbetats.

Det uppstod situationer då vi var oeniga angående hur vi skulle formulera oss och vilka delar vi ansåg viktiga att fästa fokus vid. Dessa situationer hanterade vi genom att vi var öppna mot varandra gällande vad vi tyckte och därmed kunde ha en diskussion vilket resulterade i att vi ställde alternativen mot varandra och gemensamt kunde ta ett beslut.

2. Forskningsläge

I uppsatsens andra kapitel kommer tidigare forskning gällande hemmasittare och skolkuratorn att beröras. För att belysa att fenomenet hemmasittare är mångfacetterat är forskningsläget om målgruppen uppdelat i fyra underrubriker. Slutligen presenteras en sammanfattning av relevant forskning kopplat till skolkuratorn.

2.1 Avgränsning

Tidigt i arbetsprocessen konstaterades det att forskning om skolkuratorn och hemmasittare i en svensk kontext är minimal. Utifrån denna upptäckt beslutade vi att söka efter tidigare forskning som möjliggör en bredare och tydligare helhetsbild av den problematik skolkuratorn står inför i arbetet med målgruppen. Därav har ett avsnitt med konsekvenser för elever som blir hemmasittare inkluderats trots att detta inte är något vi kommer undersöka vidare i uppsatsen.

2.2 Sökprocessen

Litteratursökningen till denna studie har gjorts genom användning av LUBsearch samt Google Scholar. Vi har även tagit del av referenslistor i tidigare kandidatuppsatser, vetenskapliga artiklar och doktorsavhandlingar. I sökprocessen har vi utgått från följande nyckelord: skolkurator, frånvaro, långvarig skolfrånvaro, hemmasittare, school social work, truancy sweden, school absenteeism, school refusal. Samtlig litteratur valdes ut efter att de genomgått filtrering genom "peer reviewed" och "academic journals". Detta för att garantera en kvalitetssäkring där experter inom ämnet granskat publikationerna.

2.3 Orsaker till hemmasittare

I en studie av Ek & Eriksson (2013) framställer de ett forskningsläge för hur forskning gällande skolvägran och skolk ser ut. De belyser att den internationella forskningen som finns är omfattande men möjligheten för att enkelt klargöra vad som är de bakomliggande orsakerna kommer fortfarande med svårigheter. Forsell (2020) beskriver att frånvaro inom skolan på senare år har ökat och att fenomenet hemmasittare uppmärksammas i samhället och forskning allt mer. Vidare presenterar Forsell (2020) att en hemmasittare är en elev med sammanhängande långtidsfrånvaro under minst en månads tid. Frånvaron behöver även anses som ogiltig och påverka elevens skolgång negativt. Ek & Eriksson (2013) lyfter fram att det för ungdomar som är hemmasittare finns ett flertal riskfaktorer som uppmärksammas. Dessa kan i sin tur placeras in i fyra kategorier, familje-, skol-, vänskaps- och individuella faktorer. En kategorisering och uppdelning som även Karlberg et al. (2020) belyser för att beskriva orsakerna till elever med långvarig skolfrånvaro.

Inom den första samt tredje kategoriseringen, familje- och vänskapsrelaterade faktorerna poängterar Ek & Eriksson (2013) att familjen kan ses som en skyddsfaktor för att hjälpa ungdomar till goda sociala kompetenser. En riskfaktor för att eleven ska drabbas av långvarig skolfrånvaro är vid de fall då föräldern lider av psykisk ohälsa, våld i nära relationer, kriminalitet eller att familjen har en låg socioekonomisk status. Detta kan leda till att

föräldrarna inte har möjlighet att ge sina barn det stöd och hjälp de behöver för att kunna fullfölja sin skolgång. Karlberg et al. (2020) belyser även de föräldrarnas inverkan på frånvaron. De beskriver att frånvaron är lägre bland de elever vars föräldrar är högutbildade samt har högre inkomst. Individfaktorerna pekar på att ungdomar som själva lider av depression, ångest, fysiska eller psykiska besvär har en större benägenhet att bli långvarigt frånvarande från skolan (ibid.). I en rapport av Häggqvist (2000) framkommer psykologiska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, exempelvis autism och ADHD som ytterligare individuella faktorer hos hemmasittare.

Karlberg et al. (2020) samt Kearney (2008) beskriver långvarig skolfrånvaro ur en svensk kontext. Vanligt förekommande faktorer till frånvaron är kopplade till skolklimatet. En majoritet av de elever som känner sig omotiverade till att gå i skolan känner sig även ostimulerade. En grupp upplever svårigheter med det lärarna presenterar och förväntar sig medan den andra gruppen förhåller sig motsägande till detta och menar att de saknar utmaningar i skolarbete. Elevernas känsla av trygghet, kränkande behandling samt undermåliga relationer till lärare måste också tas i beaktande för att förstå orsakerna bakom hemmasittare.

2.4 Konsekvenser för hemmasittare

I detta arbete har vi inte som utgångspunkt att undersöka konsekvenser för och av hemmasittare. Men för att ge en mer heltäckande helhetsbild av en problematik som är komplex och mångsidig finns det en betydande del i att få en förståelse av vilka följder hemmasittande kan leda till. Vi anser att denna helhetsbild är viktig för oss att ta med och att möjliga konsekvenser av fenomenet öppnar upp för en förståelse till varför det är ett socialt problem som behöver arbetas med.

Skolan är av stor vikt för barns sociala, akademiska och personliga utveckling (Karlberg et al. 2020). Långvarig skolfrånvaro, vilket hemmasittare har, leder till konsekvenser både på lång- och kort sikt. Forsell (2020) beskriver i sin avhandling hur långvarig frånvaro kan få allvarliga konsekvenser ur ett kortsiktigt perspektiv. Bland annat bidrar det till ett begränsat

aktivitetsmönster på fritiden, ökad risk för psykisk ohälsa och obalans i tillvaron i hemmet. Även Dullur (2016) belyser kortsiktiga konsekvenser som försämrade skolresultat, familjeproblem och problem med kamratrelationer. Att som barn under en längre period inte delta i skolans utbildning där formellt lärande och sociala färdigheter får tränas och stimuleras påverkar både elevens utveckling och dess tankar om sig själv och framtiden negativt. En ökad risk för att drabbas av psykisk ohälsa påverkar i sin tur även elevens lust och förmåga till att delta i fritidsintressen och andra sociala aktiviteter utanför skolan (Forsell 2020).

Långsiktigt riskerar barn och ungdomar med långvarig skolfrånvaro olika ekonomiska, psykiska, sociala och relationsproblem i vuxen ålder (Kearney 2008). Något som även stöds av Forsell (2020) och Dullur (2016). Elever som inte får träna och utveckla sin sociala kompetens i skolan kan senare känna obehag vid sociala situationer i livets alla stadier (Forsell 2020). Utöver ökad risk för psykisk ohälsa och sociala svårigheter är sysselsättningsproblem samt försämrad möjlighet till högre utbildning långsiktiga konsekvenser till följd av utebliven skolgång (Dullur 2016). Skolvägran har även identifierats som en nyckelvariabel för kvarvarande separationsångeststörningar i vuxen ålder (Kearney 2008). Dessa konsekvenser på individnivå blir även konsekvenser på samhällsnivå då individerna behöver fångas upp och insatser från samhället många gånger blir aktuella (Forsell 2020). Forskning är i hög grad enig gällande de konsekvenser som uppstår för elever till följd av långvarig skolfrånvaro.

2.5 Vikten av samverkan och relationer

I två studier av Kearney (2008) och Backlund (2007) belyser författarna vikten av samverkan och relationer för att minska sannolikheten för att en elev ska bli långvarig frånvarande från skolan. Vidare utvecklar de att samverkan behöver ske på olika nivåer. Ett första steg är att det finns en samverkan mellan eleven och en vuxen på skolan för att möjliggöra en positiv relation. Detta för att eleven ska veta att när hen befinner sig i skolan finns där någon som hen känner tillit och trygghet till. Ett forskningsresultat som även Ekstrand (2015) styrker. En god

relation till vårdnadshavaren är också viktig för att kunna samverka kring eleven. Detta för att förstå varandras perspektiv och gemensamt kunna hjälpa eleven när problematiken har eller kan uppstå (Kearney 2008). I en komplex problematik likt hemmasittare behöver i flera fall andra människobehandlande organisationer, exempelvis socialtjänst och Barn- och ungdomspsykiatri involveras för att kunna hjälpa eleven även utanför skolan. Mellan dessa organisationer behöver det också finnas en god samverkan vilket dessvärre upplevs som problematiskt enligt Backlund (2007). Hon förklarar att varje enskild organisation som behöver mötas i ärenden som rör dessa elever antar ett reserverat ställningstagande gällande att kliva in på de andras öar. De vill och ska arbeta utifrån de resurser som finns att tillgå i arbetet med hemmasittare men på grund av svaga gränser finns det en risk att de antar sig arbetsuppgifter som egentligen inte är deras (ibid.).

2.6 Åtgärder för hemmasittare

För att förhindra långvarig frånvaro i skolan behöver tidiga tecken på problematisk skolfrånvaro identifieras, tolkas och hanteras för att frånvaron inte ska utvecklas i allvarligare former som att eleven blir en hemmasittare (Forsell 2020). Detta styrker Ek & Eriksson (2013) när de belyser vikten av tidiga insatser för elever med riskfaktorer som exempelvis depression, låg socioekonomisk status och smal umgängeskrets. För föräldrar gäller det att uppmärksamma exempelvis verbalt motstånd till att gå till skolan, oroväckande beteende eller somatiska besvär. Skolpersonalen bör i sin tur se mönster av ströfrånvaro som ett tydligt tecken på frånvaro som kan eskalera till frånvaro av en mer omfattande grad (ibid.).

Åtgärder för att arbeta med elever som överlag har en problematisk frånvaro oavsett inriktning, kategoriserar Kearney (2008) enligt två teman, medicinskt och systematiskt. Fokus gällande de medicinska åtgärderna ligger på interventioner för ungdomarna med generell, social- och separationsångest. Det huvudsakliga syftet med behandlingen är på så vis att minska symtomen, exempelvis ångest i samband med den problematiska skolfrånvaron. Återintegrering sker därefter successivt och i etapper för att ungdomen ska utsättas för en viss

skolmiljö. Systematiska strategier för att återfå ungdomarna till skolan är ett partnerskap mellan skolan och samhället för att säkerställa att säkerheten i skolan är funktionell, en plan för hur familjen ska involveras tidigare samt alternativa utbildningsstrategier (Keareny 2008).

Ek & Eriksson (2013), Forsell (2020) och Ekstrand (2015) lyfter vikten av att personal som arbetar med ungdomar ger hjälp och stöd utifrån elevens enskilda behov och de faktorer som ligger till grund för frånvaron. Betydelsefullt blir även att skola, föräldrar och andra aktörer delar en gemensam uppfattning om elevens problematik för att kunna arbeta tillsammans. Vidare menar Forsell (2020) att åtgärder som endast riktas mot att förändra elevens tankar och beteende är otillräckliga för att bryta en elevs långvariga frånvaro. Vid hemmasittande elever behöver processen att få tillbaka eleverna till skolan och därmed öka närvaron ses i ett längre perspektiv (ibid.). Även om tidigare forskning lyfter olika framgångsrika insatser i arbetet med hemmasittare är forskningen överens om att insatser behöver ske i ett tidigt stadium och att det är en lång och resurskrävande process att få tillbaka eleverna till skolan.

2.7 Skolkuratoren

Sedan 2010 är skolkuratoren en obligatorisk del av elevhälsan. Elevhälsan består av skolsköterska, specialpedagog, skolläkare, skolpsykolog samt skolkuratoren. Alla med specifik professionell kunskap relevant för elevhälsans förebyggande och åtgärdande arbete. Skolfrånvaro är en del av detta arbete och är därmed ett högst aktuellt ärende för skolkuratoren (Isaksson 2016).

Skolkuratorns arbetsuppgifter består bland annat av rådgivning, psykosocial behandling med elever och föräldrar, stödsamtal samt handledning och konsultation för lärare (Isaksson 2016). Även Backlund (2007) lyfter samtalsstöd som en av skolkuratorns centrala arbetsuppgifter. Hon poängterar även att kontakt med myndigheter och verksamheter utanför skolan är viktiga arbetsuppgifter. Skolkuratoren hade från början mer otydlig och svagare jurisdiktion som med åren har stärkts och år 2010 fastslog skollagen att skolkuratorer ska vara en obligatorisk del av elevhälsan. Det resulterade i att varje skola ska ha tillgång till skolkurator (Isaksson 2016).

Genom att ta del av Backlunds doktorsavhandling från 2007 speglas det varför denna lagändring var av stor betydelse då Backlund (2007) belyser hur var tionde skola inte hade tillgång till skolkurator varken på skolan eller genom central resursenhet.

Skolkuratorers arbetsuppgifter skiljer sig från övrig personal i skolan på så vis att det inte finns en förutbestämd problematik de kommer att möta. Arbetsuppgifter är mångtaliga och variationen är stor. Ett resultat av detta kan bli svårigheter för skolkuratoren att befästa sin legitimitet. När legitimiteten inte är befäst riskerar professionen att upplevas som mindre kompetent enligt Isaksson (2016). Med detta som underlag för att förstå hur arbetet med hemmasittare ser ut i skolan kan förståelse väckas gällande att arbetet skiljer sig mellan skolor och skolkuratorer. Beroende av skolkuratorns legitimitet och övrig personals förståelse för dennes arbetskompetens involveras de olika och kan bidra med olika mycket. Isaksson & Larsson (2017) beskriver detta problem ytterligare genom att beskriva de spänningar som finns mellan skolkuratoren och lärare gällande resonemang om den professionella praktiken. Det yrkesmässiga ansvaret för elevernas hälsa delas av flera olika yrkesgrupper, det finns inga tydliga eller fasta gränser mellan yrkesgruppernas ansvarsområden. Backlund (2007) lyfter samma problematik och beskriver en vaghet gällande vad som är skolkuratorns specifika teknologi samt vad som avgränsar skolkuratorns insatser i förhållande till andra yrkesgrupper ansvariga för elevhälsan. Detta till följd av att skolkuratoren under en lång tid tidigare framstått som en mindre självklar resurs inom skolan. Otydliga gränser gällande ansvarsområden bidrar till att domänkonflikter uppstår och även problem med gränssättning inom arbetsgruppen. Olika uppfattningar och åsikter om elevers behov, förväntade utfall och lämpliga insatser mellan lärare och skolkuratorer förekommer. Detta försvåras ytterligare genom att deras yrkesansvarsområden delvis överlappar varandra (Isaksson & Larsson 2017).

Skolkuratorer har formellt ett stort handlingsutrymme till följd av att deras arbetes innehåll är vagt preciserat och definierat. Utifrån lagstiftning förekommer ingen tydlig definition eller vägledning gällande arbetsuppgifter. Trots detta visar forskning att skolkuratorer upplever att deras handlingsutrymme informellt begränsas och att de därmed många gånger har ett relativt litet handlingsutrymme. Även att deras status i organisationen upplevs låg i relation till övrig personal (Isaksson 2014). Bidragande faktorer till detta är bland annat att andra professioner, i

första hand lärare, sätter agendan för skolkuratorns arbete samt att deras psykosociala ingång skiljer sig från skolans huvudfokus på lärande och pedagogik (Backlund 2007). Isaksson (2014) lyfter även hur skolkuratoren blir en subgrupp i den större organisationen där de arbetar för att hålla kontroll över sitt arbete utan att komma i konflikt med andra professioner. Konflikter som kan handla om exempelvis resursfördelning i olika former.

Avslutningsvis är den forskning som belyser skolkuratorns arbete och hur socialt arbete inom skolan formas begränsad både internationellt och ur en svensk kontext enligt Isaksson (2016). Forsell (2020) styrker delvis detta genom att förklara att majoriteten av forskningen om området bedrivs i USA, Kanada, Australien och Storbritannien och att forskningen inom Sverige tangerar att belysa endast utvalda delar i arbetet.

3. Teoretisk utgångspunkt

I uppsatsens tredje kapitel redogörs det för nyinstitutionell teori och relevanta utvalda begrepp ur denna teori i förhållande till vår studie.

Nyinstitutionell organisationsteori växte fram under 1970-talet och sedan dess har tre olika parallella nyinstitutionella riktningar utvecklats. Fokus inom nyinstitutionell teori är det ömsesidiga sociala och kulturella beroendet mellan organisation och dess omgivning. Alltså hur organisationen förhåller sig till sin omgivning och hur detta förhållande i sin tur påverkar organisationen (Johansson 2006). I denna studie är det den sociologiska nyinstitutionalismen som är aktuell (Blom & Grape 2006). Detta till följd av den sociologiska nyinstitutionella utgångspunkten att undersöka den problematik som ligger till grund för varför organisationer följer specifika normer, former och procedurer i sitt arbete (Hall & Taylor 1996). Den sociologiska infallsvinkeln gällande "institution" och "kultur" som två enskilda begrepp blir även intressant i vår analys då definitionen i denna kontext anses bredare (ibid.).

Sociologiska institutionalister tenderar att i sitt synsätt bryta klyftan mellan de två begreppen och istället väva samman exempelvis formella regler och moraliska ramar för att bana vägen för en mer fullständig analys av mänskligt handlande. Fokus landar där av på normativa

dimensioner av institutionell påverkan på individen (ibid.). För att analysera den insamlade empirin används nyinstitutionella begrepp hämtade från Linde & Svensson (2013), DiMaggio & Powell (1983), Grape, Blom & Johansson (2006), Hall & Taylor (1996) samt Meyer & Rowan (1977).

I förhållande till analysen av det empiriska materialet är det viktigt att vara medveten om att vald teori kan medföra begränsningar för vad som tolkas och är möjligt att tolka. Detta i sin tur speglas i de resultat och slutsatser som framställs i studien. Utifrån en sociologisk nyinstitutionell teori fästs fokuset på ömsesidiga sociala och kulturella beroendet mellan organisation och dess omgivning. Hur organisationen förhåller sig till sin omgivning och hur detta förhållande i sin tur påverkar organisationen (Johansson 2006). Detta medför att vi genom att tagit på oss de nyinstitutionella glasögonen synliggör saker som utifrån en annan teori inte ansetts betydelsefulla och tvärtom.

3.1. Grundläggande begrepp

Begreppen institution och organisation är inkluderande då de är grundpelare inom nyinstitutionell teori och öppnar upp en förståelse för resterande utvalda begrepp. Övriga begrepp vi valt ut för att analysera empirin är: legitimitet, institutionell tröghet, organisatoriska domän och konkurrerande logiker. Nedan följer en presentation av samtliga begrepp för att ge en förståelse av deras relevans för denna studie.

3.1.1. Institution & Organisation

Ett centralt begrepp inom nyinstitutionell teori är institution. Detta begrepp har många olika definitioner men det finns en central kärna vilken är: beständighet över tid (Linde & Svensson 2013). Ett annat sätt att uttrycka detta är att institutioner växer fram ur människors vana att skapa vanor. Människor som samspelar med varandra har en tendens att utföra handlingar på ett visst sätt vilket med tiden växer fram till att framstå som det "naturliga" sättet att göra eller

handla. Institutioner skapas därmed över tid och innebär förutbestämda mönster eller styrningar av människors handlingar (Linde & Svensson 2013). Vidare beskriver Linde & Svensson (2013) hur institutioner ofta har en rumslig innebörd, även kallat en platsbenämning för vissa syften. Skolan är en institution med föreställningen om att vara den plats dit man skickar barn och unga för att utbildas, för att de ska ta till sig kunskap och utvecklas som individer. Denna föreställning ligger till grund för vårt beteende att skicka barn till just skolan för utbildning. Ett exempel på hur en institution kan ha en rumslig innebörd och samtidigt styra vårt beteende.

Institution och organisation är två centrala begrepp inom nyinstitutionell teori som hör ihop (Linde & Svensson 2013). Ur en samhällskontext talar vi om skolan som en institution med etablerade föreställningar om dess existens. Vilket urskiljer sig från en enskild individs beskrivning om "Min skola", vilket syftar till en specifik byggnad och verksamhet, det vill säga en organisation (ibid.). Nyinstitutionell teori talar om människobehandlande organisationer, även kallat Human Service Organizations. Organisationer som utför Human Service är främst de organisationer som även kallas välfärdsstatens organisationer, exempelvis socialförvaltningar, sjukhus och skolor. Utmärkande för dessa organisationer är den moraliska karaktären som ständigt styr arbetet och deras beslut om deras knapphändiga resurser. Resurser som tid, expertis och pengar. Utifrån detta är skolan inte endast en institution, eller en del av en institution utan även egen organisation. Således är organisatoriska fält sociala konstruktioner med en uttalad struktur och rollfördelning som i hög grad är föränderliga i relation till lagändringar och organisatoriska omkategoriseringar (ibid.).

3.1.2 Legitimitet

Inom organisationsteori syftar begreppet legitimitet till något som är berättigat, det vill säga att det finns faktorer som rättfärdigar organisationen. Begreppet är återkommande inom nyinstitutionell teori och används för att kunna legitimera en organisation, dess effekter, resultat och funktionalitet (Meyer & Rowan 1977; Levin 2013). Människobehandlande

organisationer kan genom sin förmåga att svara på samhällets förväntningar på dess organisation ges en ökad chans att befästa sin legitimitet. Syftet är således inte att kontrollera att specifika krav följs utan det sker genom spegling och anpassningar utifrån organisationer som redan anses legitima. Gemensamma uppfattning om den sociala verkligheten ligger till grund och skapas av människor i interaktion. Den samhälleliga legitimiteten bygger därav på en struktur utformad utifrån omgivningens sätt att se på "riktigt handlande" (Levin 2013.). På så vis formas organisationer utifrån andra organisationer vars arbete syftar till samma funktionalitet och resultat. I skolan, som är en organisation med flera aktiva professioner, kan skolkuratorn som en aktör utanför organisationens utbildande syfte behöva bygga en allians. Det vill säga kräva en specifik position i organisationen för att befästa sin legitimitet (Linde 2013.). Även skolan som organisation är i behov av att befästa sin legitimitet. Lever skolan inte upp till de föreställningar samhället har om organisationen riskerar de att förlora delar av sin legitimitet.

3.1.3 Institutionell tröghet

Linde och Svensson (2013) beskriver att institutioner kan beskrivas och upplevas som tröga. De syftar därmed till att vissa aspekter som ligger till grund för organiseringen har en viss avgränsning till förutbestämda vägval. Organisationer och institutioners sätt att organisera sig bygger på etablerade mönster. Det syftar till en "mänsklig produkt" som skapas i olika grader av medvetenhet (ibid.). Detta leder till en tröghet som bygger på institutionens normer och (o)skrivnaregler. Det handlar om handlingar, förhandlingar och överenskommelser som transformerats under en längre tid. Aktörerna som är verksamma blir på så vis bärare av traditioner, logiker och institutionaliserade tankar som leder till att nya lösningar på problem rutinmässigt formas utifrån redan uttalat förhållningssätt (Linde & Svensson 2013). Denna tröghet bidrar till att organisationer bevaras och att utarbetade rutiner följs snarare än tillämpning av önskade förändringar som en konsekvens av den institutionella omgivningen (ibid.). Skolan som institution är sedan många år befäst och präglas av en pedagogisk logik. Arbetets fokus ligger därmed på att bedriva undervisning men på senare år har även andra professioner och deras arbete befästs i skolan. Att skolkuratorns roll och syfte inom skolan

ännu inte blivit lika självklart som pedagogens kan förklaras utifrån den institutionella tröghet som råder, de traditioner, normer och oskrivna regler som sedan länge varit aktuella inom skolan.

3.1.4 Organisatoriska domän

Begreppet organisatorisk domän beskrivs enligt Grape (2006) vara ett viktigt analytiskt verktyg med avsikt att studera varför organisationer agerar eller handlar som de gör när de skall samarbeta. För att förstå vad som sker när olika organisationer ska samverka kring ett gemensamt tema. I samarbetet mellan olika organisationer kan de olika aktörerna göra domänanspråk. Alltså att de yrkesverksamma gör anspråk på de arbetsuppgifter de anser sig ha mest kunskap om och vara mest lämpade för att utföra. Vad de olika professionerna gör anspråk på grundar sig i deras olika logiker. I de fall samverkan mellan aktörer och arbetsuppgifter fungerar väl och de trots domänanspråk kommer överens om vem som ska göra vad, råder domänkonsensus. Om aktörerna istället gör anspråk på liknande arbetsuppgifter, inte kommer överens och ansvarsfördelningen blir diffus, skapas istället domänkonflikter. Konflikt och komplikationer som försvårar dess samverkan (Grape 2006).

3.1.5 Konkurrerande logiker

Linde (2013) beskriver institutionella logiker som etablerade föreställningar, en slags standard eller ett ramverk för vad en viss organisation bör göra och vara. När organisationen ständigt är i rörelse och omgivningen förändras kan organisationen relatera till och implementera andra institutionella logiker. Detta kan medföra en viss osäkerhet då det inte längre blir lika självklart vilken institutionell logik som bör användas. När flera olika logiker råder inom samma verksamhet uppstår motsättningar till följd av att tolkningarna inte är självklara och därmed konkurrens mellan logikerna. Relationen mellan organisationer, institutioner och individer är en pågående process i ett socialt system. Grape (2006) beskriver i samband med den process begreppet "konkurrerande institutionella logiker" som användbart för att förstå hur det går till. Jacobsson (2006) förklarar hur de institutionella logikerna delvis täcker

samma område men kämpar om att få tolkningsföreträde. En diskursiv kamp sker därmed om vilka logiker som ska omtolkas, överges och upprätthållas.

I arbetet med hemmasittare blir konkurrerande logiker aktuella ur två kontexter. Dels internt inom organisationen genom skolkuratoren och pedagogerna men också externt i förhållande till Barn- och ungdomspsykiatri och socialtjänsten. Dessa tre organisationer har en ideologisk utgångspunkt att hjälpa och finnas som stöd i ungdomars liv. Inom ramen för detta arbete har följande professioner internt och externt olika uppgifter och är delaktiga i olika delar av processen. Svensson (2013) menar utifrån liknande förutsättningar att samverkan likt detta ska ses som ett organisatoriskt fält där det finns ett utbyte mellan organisationerna och en medvetenhet om ett gemensamt uppdrag mellan aktörerna. DiMaggio och Powell (1983) poängterar att detta utbyte och medvetenhet är en del av det som är kännetecknande för en sådan samverkan.

4. Metod

Under uppsatsens fjärde kapitel redogörs för val av metod, urval av respondenter, genomförande, tillförlitlighet samt en presentation av våra forskningsetiska överväganden som gjorts i relation till studien.

4.1 Val av metod

I denna studie har vi utifrån syftet valt att genomföra en kvalitativ undersökning. En kvalitativ metod valdes eftersom vi är intresserade av att förstå skolkuratorers erfarenheter av fenomenet hemmasittare. Vi är därmed ute efter deras upplevelser, uppfattningar och tankar vilket Bryman (2018) hävdar är kännetecknen för en kvalitativ forskningsansats. I samband med en kvalitativ studie hävdar Bryman att det av tradition antas den induktiva ansatsen då studiens analys och slutliga diskussion formas utifrån den empiriska data man samlar in (ibid.). Utifrån detta hade vi ett induktivt förhållningssätt som utgångspunkt eftersom vi

utifrån vårt insamlade material blev inspirerade till valet av en viss teori. Vi kunde se att en nyinstitutionell teori var användbar för att tolka och förstå vår insamlade empiri.

Tidigt i arbetsprocessen fattades ett beslut om att intervjuer ska hållas för att samla in vårt empiriska material. Detta eftersom vi är intresserade av ett djup i empirin samt för att möjliggöra att ta vara på ytterligare frågor som väcks. Ahrne & Svensson (2015) belyser för- och nackdelar med kvalitativa intervjuer. Till en början möjliggör intervjuer en god relation mellan respondenten och oss då intervjun i sig kan benämnas som en samtalsrelation. Målet med intervjuerna är att ta del av dessa personers erfarenheter och förstå dem i relation till fenomenet. Att få en tydlig beskrivning av hur fenomenet ter sig i praktiken. Här konstaterades även att semistrukturerade intervjuer är lämpliga utifrån vårt syfte eftersom vårt intresse ligger i skolkuratorers beskrivning av deras erfarenheter. Därmed ville vi ge respondenterna möjligheten att styra riktningen och innehållet på intervjuerna vilket semistrukturerade intervjuer möjliggör. För att kunna upprätthålla en struktur under intervjuerna och garantera att samtliga frågeställningar berörs utformades en intervjuguide likt Brymans (2018) beskrivning. Denna guide konstruerades som stöd för att kunna genomföras semistrukturerat i form av elva teman där varje tema består av tre till fem frågor. Detta för att formulera de övergripande frågeområden som är aktuella i arbetet gällande att besvara våra frågeställningar. Intervjupersonerna gavs en stor frihet att forma intervjuerna där våra utvalda frågor kunde komma i valfri ordning samt att de själva gavs möjlighet att påverka vad de själva ansåg som relevant. I analysarbetet blev det viktigt att ha i beaktning att varje intervju formas av den tid och plats den hålls inom och att det inte är någon garanti att det som sägs är det som faktiskt görs (Ahrne & Svensson 2015).

4.2 Urval

I denna kandidatuppsats används ett målstyrt urval. Ett målstyrt urval utifrån studiens mål är det som lägger grunden för vilka som kan delta i undersökningen (Bryman 2018). Det vill säga att deltagarna inte har valts ut slumpmässigt. De har valts ut utifrån vårt syfte och den problemformulering vi formulerat. Vid urvalet av intervjupersoner hade vi som krav att

intervjupersonerna ska vara skolkuratorer verksamma inom grundskolan med erfarenhet av arbete med hemmasittare. Inga avgränsningar gjordes gällande vilka årskurser skolkuratorerna är verksamma inom, alltså inkluderades alla skolkuratorer som arbetar på skolor mellan förskoleklass och årskurs 9. Avgränsning gjordes till grundskola därför att skolplikten enbart inkluderar grundskolans elever och slutar gälla när eleverna börjar gymnasiet (7 kap § 4 Skollagen).

Vi vände oss till skolkuratorer i norra Skåne, totalt 21 kommuner blev därmed aktuella. Vi skickade ut mail till samtliga skolkuratorer vi lyckades få kontaktuppgifter till, totalt blev det 142 stycken. Respondenterna har haft olika stor chans att bli tillfrågade utifrån hur tillgängliga deras kontaktuppgifter varit. En del kommuner hade kontaktuppgifter till deras skolkuratorer tillgängligt via kommunens hemsida medan andra kommuner fick kontaktas via deras mailväxel. En förfrågan skickades till dessa kommuner där vi presenterade att vi är studenter och efterfrågar kontaktuppgifter till skolkuratorerna i kommunen. Slutligen skickades även vårt informationsbrev vidare till kuratorsgrupper och kollegor av respondenter som själva inte ansåg sig vara lämpade att delta i vår intervjustudie.

Vårt slutgiltiga urval formades till en början av de tillfrågade respondenterna som först bekräftade att de ville delta och gav förslag på tid för intervju. Relativt snabbt hade vi sju inbokade intervjuer. Utifrån uppsatsens tidsram fattade vi ett beslut om att boka av den intervju som tidsmässigt var planerad att hållas sist. Ytterligare en respondent hade nämligen visat intresse och hade möjlighet till intervju en vecka tidigare vilket gjorde att vi prioriterade denna intervju. Totalt genomfördes sju intervjuer med skolkuratorer verksamma inom fem olika kommuner. Ahrne och Svenssons (2015) poängterar vikten av urvalets storlek för att kunna uppfatta materialet oberoende i förhållande till personliga uppfattningar, något vi tagit i beaktning.

4.3 Genomförande

I denna studie har semistrukturerade intervjuer använts för att samla in empirin. Som underlag för dessa intervjuer utarbetades en intervjuguide (Bilaga 2) för att garantera att det fanns ett underlag som kunde hålla intervjun inom de satta ramarna. En viktig utgångspunkt i arbetet med detta underlag var att alla frågor skulle vara öppna, inte kunna besvaras med ett ja alternativet nej för att intervjupersonerna själva skulle nyansera intervjun efter sina erfarenheter. Intervjuguiden bygger på studiens syfte och dess teman har utformats för att besvara frågeställningarna gällande skolkuratorers erfarenheter av arbetet med hemmasittare.

Intervjuguiden har utformats utifrån elva teman var av det första ett inledande tema för att introducera studien i intervjuns inledande fas. Nästkommande tema syftar till att kartlägga respondenternas bakgrund och det sista öppnar upp för övriga frågor. Följande åtta huvudteman var: *Skolkuratorns förståelse av hemmasittare*, *Möjligheter för arbete med hemmasittare*, *Utmaningar i arbetet med hemmasittare*, *Skolans arbete*, *Skolans förebyggande arbete*, *Skolans åtgärdande arbete*, *Samverkan med föräldrar och Skolkuratorns erfarenhet av vårdnadshavares inställning till hemmasittare*. I likhet med hur Bryman (2018) angivet hur intervjuguiden ska utformas fortskred vårt arbete därför på följande vis. Vi formulerade intervjufrågor under varje tema, alla med en koppling till studiens syfte och frågeställningar. Under intervjuns gång har det funnits tillfällen att ställa följdfrågor och för att säkerställa att intervjupersonerna fått möjlighet att delge sina erfarenheter fullständigt syftade det sista temat till att fylla möjliga luckor vi missat.

Ett informationsbrev (Bilaga 1) skickades ut till de skolkuratorer som visat intresse för vår studie efter vårt presentationsmail gällande studiens genomförande. I brevet framgick det förutom studiens syfte, arbetets genomförande och presentation av författarna bakom studien att respondenterna själva fick ge förslag på huruvida intervjuerna skulle hållas i fysisk miljö eller digitalt. Resultatet blev att fem intervjuer hölls via Google Meet alternativt Microsoft Teams och två intervjuer ägde rum i fysisk miljö. Anledningen till att vi gav respondenterna frihet att själva bestämma forum för intervjun grundar sig i att vi ville möjliggöra att fler

kunde delta. Varje intervju varaktighet var mellan 35 och 60 minuter. I samband med de intervjuer som hölls digitalt skickade vi över vår samtyckesblankett (Bilaga 3). Denna lästes igenom av respondenten innan de gav sitt muntliga samtycke som spelades in och transkriberades. Vid de fysiska intervjuerna hade vi en utskriven kopia som skrevs på i samband med intervjun. Samtliga intervjuer spelades in via diktafon för att sedan transkriberas. Detta för att kunna citera intervjupersonernas utsagor i analysen. Transkriberingen gjordes i samband med att intervjun genomfördes. Detta för att skapa en aktiv kontinuitet där vi djupdyker i respondenternas utsagor och arbetar med analysen under flera steg i arbetsprocessen (Bryman 2018). Utifrån det transkriberade materialet tog vi vara på de delar som var återkommande i skolkuratorernas utsagor och skapade utifrån dessa olika teman. Teman färgkodades och sorterades utifrån relevans för frågeställningarna. Dessa teman specificerades och de slutgiltiga teman blev syn på problematiken, samverkan, relationer är A & O, tidiga insatser, släcka bränder samt resurser.

I samband med genomförandet av intervjuerna pågick en diskussion om val av teori. För varje intervju som genomfördes blev det tydligare att valet av teori skulle falla på en nyinstitutionell teori. Skolkuratorernas utsagor grundade sig i någon form av strukturell utgångspunkt där organisationen framställs spela en stor roll i hur arbetet bedrivs och vilka förutsättningar som finns, alternativt inte finns. Den insamlade empirin kommer därför att analyseras utifrån denna teori.

4.4 Förförståelse av fenomenet

Utifrån att vi både genomförde våra VFU-perioder hos skolkuratorer bär vi med oss en viss förförståelse vid arbetets början som vi tycker är värt att beröra här. Genom våra VFU-platser skapade vi oss en viss förståelse gällande skolkuratorns yrke, skolan som organisation samt fenomenet hemmasittare. Vi var på två olika grundskolor. Den förförståelse vi bär med oss därifrån är att skolkuratorn är ensam i sin profession på skolan och att arbetsuppgifter samt arbetssätt kan variera utifrån ledningen. Vi har en förförståelse om att fenomenet

hemmasittare är en komplex problematik som uppmärksammas mycket inom skolan. Utifrån våra erfarenheter insåg vi att arbetet kan skilja sig mycket åt. Innan VFU:n hade ingen av oss en förståelse för hur vanligt förekommande hemmasittare är eller hur vanligt det är med hög frånvaro inom skolan. Det var en problematik vi inte kände igen från vår skoltid.

4.5 Studiens tillförlitlighet

Diskussionen kring tillförlitligheten av denna studie sker utifrån Lincoln och Gubas kriterier för tillförlitlighet av kvalitativ forskning vilka Bryman (2018) presenterar som pålitlighet, trovärdighet, överförbarhet samt en möjlighet att styrka och konfirmera.

För att vår studie ska uppnå *pålitlighet* har vi antagit ett granskande synsätt och forskningsprocessens alla faser har redogjorts för i vårt metodavsnitt. Bland annat har en redogörelse av vårt val av metod samt vår urvalsprocess gjorts. Detta för att läsare ska kunna ta del av alla steg i forskningsprocessen och känna en pålitlighet till studiens genomförande. Ytterligare ett tillförlitlighetskriterium som är aktuellt för denna studie är *kriteriet att kunna styrka och konfirmera*. Eftersom vi sedan innan studien påbörjades hade viss förförståelse av fenomenet hemmasittare samt skolkuratorsyrket utifrån våra VFU-platser har det varit av stor vikt för oss att genomföra denna studie med öppenhet och transparens. Detta då (Bryman 2018) beskriver hur vi som författare löper risk att prägla studien med egna värderingar och erfarenheter. För att säkerställa att vi inte medvetet låtit egna värderingar eller teoretisk inriktning påverka vare sig resultat eller utförandet av studien antog vi ett öppet förhållningssätt till det empiriska materialet och ett induktivt förhållningsätt där teorin inte var i fokus och kunde forma resultatet på förhand. Genom att redogöra för vår förförståelse i avsnittet ovan visar vi på en transparens och ger läsaren möjlighet att själv ta ställning till ifall våra erfarenheter präglat resultatet. Genom vårt inspelade- samt transkriberade material har vi även kunnat gå tillbaka och säkerställt att det som sagts är respondenternas ord och inte våra egna värderingar.

Trovärdighet uppnås genom att säkerställa att studien utförs enligt de regler som finns och att resultatet återkopplas till deltagande respondenter. Det är av stor vikt att ge studiens deltagare möjligheten att bekräfta eller avfärda beskrivningen av den utstuderade sociala verkligheten (Bryman 2018). Denna studie har strävat efter trovärdighet genom att vi säkerställt att studien utförts enligt de regler och forskningsetiska principer som finns. Studiens *överförbarhet* bedöms utifrån hur pass överförbar studiens resultat är till en annan kontext. Utifrån storleken på studiens urval och ett mindre antal intervjuer kan studien anses ha låg överförbarhet (ibid.). I studien har vi gjort en uttömmande skildring av vårt material för att vissa fynd i resultatet kan vara överförbara till liknande kontext.

4.6 Forskningsetiska överväganden

I denna kandidatuppsats har forskningsetiska överväganden gjorts utifrån hänsyn till Vetenskapsrådets (2017) forskningsetiska principer. De fyra principer och grundkrav som därmed tagits i beaktning är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet.

Informationskravet togs i beaktande genom att samtliga personer i studiens urval fick vårt informationsbrev (Bilaga 1) bifogat till sig via mail. I detta brev inkluderades information om studiens syfte, frivillighet, tid för deltagande, förväntningar gällande deltagande samt hur materialet kommer att användas, anonymiseras och hanteras. Slutligen informerades respondenterna om tillgängligheten till den godkända uppsatsen och kontaktuppgifter till oss och vår handledare. Vidare tog vi hänsyn till *samtyckeskravet* genom att först via informationsbrevet informera om att det är frivilligt att delta och att respondenterna när som helst kan avbryta sin medverkan eller dra tillbaka sitt samtycke. Här informerade vi även om att vi i samband med intervjun kommer be respondenterna att skriva under en samtyckesblankett (Bilaga 3). I denna framgår det vilka personuppgifter som kommer att samlas in, hur personuppgifterna kommer att hanteras samt varför de samlas in. Vid de intervjuer som skett via de digitala plattformarna Meet och Teams har samtyckesblanketten skickats över till respondenten via mail för att läsas igenom och sedan tillsammans gå

igenom. Det skedde ett missförstånd mellan oss och vår handledare vilket resulterade i att vi vid de två första digitala intervjuerna bad respondenterna att skriva under, scanna in och skicka in den underskrivna samtyckesblanketten till oss via mail. Respondenterna fick även ge sitt muntliga samtycke som spelades in och transkriberades. Efter diskussion med vår handledare åtgärdade vi detta genom att radera de två inscannade samtyckesblanketterna från vår mailbox, inscanningsprogram och vår molntjänst. Vidare tog vi endast muntligt samtycke vid de digitala intervjuerna som spelades in och transkriberades. Vid de fysiska intervjuerna har vi haft med oss en utskriven samtyckesblankett som respondenten fått läsa igenom och skriva under innan vi samlat in den igen. Ett muntligt samtycke har också givits av samtliga respondenter i början av intervjuerna och spelats in via diktafonen för att sedan transkriberas.

Utifrån *konfidentialitetskravet* har vi i bearbetning av det insamlade- och transkriberade materialet anonymiserat intervjuerna och avidentifierat respondenterna genom tilldelning av en siffra istället för namn. Detta utan inbördes ordning i relation till när intervjuerna ägt rum. Utifrån detta kan utomstående inte utläsa kopplingar mellan individen och det insamlade materialet. Allt insamlat material har förvarats på krypterat USB-minne för att säkerställa respondenternas konfidentialitet och att obehöriga inte kan del av materialet. Samtliga behöriga är undertecknade författare samt vår handledare och examinerande lärare vid behov. I samband med kandidatuppsatsens godkännande kommer allt insamlat material att makuleras, detta med hänsyn till *nyttjandekravet* som handlar om att material som inhämtats i studien endast får användas i forskningssyfte (Eldén 2020).

Eldén (2020) skriver om vem och vad som ska inkluderas i urvalet och hur man etiskt bör resonera kring detta. Detta bidrog till ytterligare ett etiskt ställningstagande som vi har fått förhålla oss till, nämligen att våra handledare från vår VFU varit en del av det tilltänkta urvalet. På grund av vår tidigare relation till dem uteslöts de från urvalet. Istället sparade vi deras kontaktuppgifter för att kunna kontakta dem om hjälp med vidare kontakt till kollegor, eller som sista utväg inkludera även dem i urvalet ifall vi inte fick ihop respondenter. Detta behövdes dock inte och ingen kontakt med våra tidigare handledare har skett.

5. Resultatet och analys

Under uppsatsens femte kapitel presenteras vårt resultat och den analys som genomförts utifrån vårt insamlade empiriska material. Utifrån en frågeställning i taget presenteras resultatet uppdelat i olika teman vilka grundas i de mest centrala delarna av respondenternas utsagor i de genomförda intervjuerna. Intervjupersonerna har anonymiserats och därmed blivit tilldelade olika siffror (Skolkurator 1-7) utifrån de forskningsetiska principer som tagits i beaktning. Nedan redovisas resultatet av det empiriska materialet i sammanfattande text med citat följt av koppling till nyinstitutionell teori och tidigare forskning.

5.1 Hemmasittare

Under denna rubrik kommer en analys utifrån två teman att presenteras: Syn på problematiken och Samverkan. Under det första temat kommer skolkuratorernas definition av hemmasittare att redovisas för. Under temat samverkan kommer vi gå in på skolkuratorernas uppfattning om samverkans betydelse i arbetet med hemmasittare. Dessa två teman utgör tillsammans en grund för att besvara frågeställningen: Hur resonerar skolkuratoren om det sociala problemet hemmasittare?

5.1.1 Syn på problematiken

Av de sju intervjuerna som har gjorts var det tre skolkuratorer som direkt beskrev en problematik med begreppet hemmasittare. De var motstridiga till begreppet och Skolkurator 3 ansåg att det bör omformuleras då hen drog kopplingar till soffliggare och ansåg det kränkande. Skolkurator 1 berättade att hen inte använder sig av begreppet hemmasittare utan istället säger hemmakämpare. Hen betonade att det är viktigt att skilja hemmakämpare från de som skolkar. Även Skolkurator 5 motsätter sig till begreppet hemmasittare genom citatet nedan:

Oj bra fråga ehm.... jag gillar inte ordet hemmasittare... för att jag ser att det handlar om svårigheter mer än att man vill sitta hemma och det kan vara olika saker som kan bli svårt i det.” (Skolkurator 5)

Resterande skolkuratorer höll sig neutrala till användandet av begreppet hemmasittare. Sex respondenter hade en enad syn om att det är en problematik som ökar medan Skolkurator 3 uppgav att hen inte kan ta ställning. Det beskrivs som en komplex problematik där orsakerna till frånvaron varierar. Samtliga respondenter var eniga om att hemmasittare syftar till en elev som inte alls deltar i skolans undervisning. Under hur lång tid frånvaron ska ha pågått för att definieras som hemmasittare skiljer sig däremot åt. Två av respondenterna satte en tidsram, Skolkurator 7 anser ungefär tre veckor medan Skolkurator 3 menar på sex månader.

Ja men min definition är väl någon som har varit hemma under en längre tid och inte varit, ja men inte varit i skolan på en längre tid och då räknar inte jag ifall... man har kanske varit i skolan vid ja, men mötet med kurator och så vidare utan liksom deltagit något pedagogiskt under en längre tid och då tänker jag en längre tid eh... ja vad ska man säga där... ja men jag tänker nog tre veckor ungefär om man ska sätta ett ungefär tidsperspektiv på det. (Skolkurator 7)

I tidigare forskning ger Forsell (2020) en definition av hemmasittare som delvis stämmer överens med den skolkuratorerna ger. Vidare styrks skolkuratorernas resonemang om att hög skolfrånvaro har ökat av Forsell (2020) som presenterar att frånvaro inom skolan på senare år har ökat.

5.1.2 Samverkan

I arbetet med hemmasittare har samverkan visat sig vara en central del utifrån skolkuratorernas syn på problematiken där de beskriver sig som en samverkande länk. Samverkan med socialtjänst, Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och vårdnadshavare tas upp som viktiga delar i arbetet. Skolkuratorerna ger en bild av att det finns oklarheter gällande

vilka ansvarsområden de olika aktörerna har i arbetet med hemmasittare. De upplever att socialtjänsten lägger över problematiken med hög frånvaro på skolan och att de kan vända sig till dem längre fram när problematiken anses vara "mer allvarlig". Skolkurator 3, 7 och 4 beskriver en utarbetad modell inom deras kommuner som används för att samverka med aktörer där man upplever behovet att bryta sekretessen mellan för att kunna arbeta för barnets bästa. De beskriver att det många gånger finns ett aktivt ärende, framförallt hos antingen socialtjänsten eller BUP. Denna modell har enligt dem förenklat det samarbete mellan olika aktörer som Skolkurator 2 beskriver som svårt:

[...] sen är det liksom svårt med samverkan ibland med andra myndigheter, det blir liksom.. det är så många olika öar som ska samarbeta. Det är BUP, det är soc, ibland poliser, ibland är det alltså ja... mellanvård, öppenvård. Ibland blir det liksom många, det är många vuxna som är väldigt kompetenta och lyssnar på varandra men liksom ja... alla är så rädda om sitt eget lilla område på något sätt att det är, ibland är det svårt att samverka och det är jag inte nöjd med. (Skolkurator 2)

Skolkurator 5 uppger att hen för några år sedan hade uppgett ett resonemang som stämmer överens med Skolkurator 2's resonemang om olika öar men att de inom hens kommun idag samverkar på ett helt annat sätt och att det sker ett gott samarbete både med socialtjänst och BUP. Skolkurator 2, 3, 6, 1 och 4 ställer sig kritiska till samverkan med BUP. De upplever att samarbetet är obefintligt, att det är svårt att få kontakt med BUP och ifrågasätter hur vårdnadshavare ska kunna nå fram till BUP om de som skolkuratorer själva inte lyckas. Den långa väntetiden till BUP lyfts även fram som ett problem.

[...] man behöver mer hjälp och stöd än vad jag kan erbjuda...och det tar ju väldigt lång tid att få med sig BUP och få en tid till BUP. Så snabbare, snabbare tid till BUP för att kunna samarbeta med dem och se vad det är som ligger bakom det. För ofta är det mer än bara en liten händelse i skolan. (Skolkurator 4)

Samverkan med vårdnadshavare beskrivs som A och O i arbetet med hemmasittare. Centrala delar i ett gott samarbete med vårdnadshavare beskriver skolkuratorerna som att vara transparenta, det vill säga att man har en öppen dialog och är ärliga mot varandra. Det

beskrivs exempelvis vara viktigt att vid upprättandet av orosanmälningar till följd av att barnet inte är i skolan, att få vårdnadshavarna att förstå att det görs för att hjälpa dem. Skolkuratorerna beskriver ytterligare att arbetet med elever som har hög frånvaro behöver göras tillsammans och att ingen ska undermineras. Att minska stigmat om att vårdnadshavarna inte lever upp till sin föräldraroll och istället hitta ett fungerande sätt för varje enskild familj.

Man har ju också skyldighet att skicka en orosanmälan till socialtjänsten om barnen inte är i skolan och att få föräldrarna förstå att det är för att hjälpa...det är inte för att vi tror att de är dåliga föräldrar och där hamnar vi ju oftast, där föräldrarna tycker att det är, men de är ju ni, ni som gör att mitt barn inte vill gå till skolan och så skickar ni en orosanmälan på mig. Öppen dialog och att man är, är ärliga mot varann, transparenta. (Skolkurator 1)

Majoriteten av vårdnadshavarna beskrivs som hjälpsökande, oroliga och ångestfyllda. Att de strävar efter ett fungerande samarbete. Skolkuratorerna poängterar att alla vuxna i arbetet med hemmasittare har ett ansvar på olika vis och att det måste finnas ett samarbete mellan dessa parter. Däremot finns det de vårdnadshavare som inte ser vikten av att deras barn går i skolan, som inte vill erkänna att det är någon hög frånvaro utan istället kommer med bortförklaringar vilket försvårar samarbetet. För en del vårdnadshavare matchar inte de krav och förväntningar skolan har på barnet med vad vårdnadshavaren anser är rimligt för deras barn. En del vårdnadshavare anser att problemet ligger hos skolan, att det är skolans ansvar att se till att deras barn är i skolan. Skolkurator 6 konkretiserar däremot detta och beskriver att skolan har som uppgift att ansvara för hur det är i skolan och vårdnadshavarnas ansvar är att se till att barnet kommer till skolan.

Ja den största utmaningen är kanske att... det är när föräldrarna dels inte vill och barnet inte heller vill erkänna. Ibland kan ju barnet säga att 'ja, jag vill ha hjälp' men vi får inte med föräldrarna. Men när båda inte vill, då är det extremt svårt. Då går det inte att göra så mycket. Om barnet bara säger 'nej' men jag har inga bekymmer, jag vill

inte vara i skolan, jag skiter i vilket'. Och föräldrarna säger, 'nej men det är inga bekymmer, han är förkyld rätt så ofta', då står man rätt slätt (skratt). (Skolkurator 6)

Utifrån denna empiri kan tolkningar göras med hjälp av ett nyinstitutionellt perspektiv och Grapes (2006) beskrivning av begreppet organisatorisk domän för att beskriva samverkan mellan BUP, skola och socialtjänst. Organisatorisk domän är ett analytiskt verktyg för att studera varför organisationer agerar som de gör när de skall samarbeta med varandra. Utifrån deras olika logiker gör organisationerna domänanspråk på de arbetsuppgifter de anser sig vara mest lämpade för att utföra. När samverkan mellan aktörer och fördelningen av arbetsuppgifter fungerar väl råder domänkonsensus. I de fall organisationerna gör anspråk på liknande arbetsuppgifter och inte kommer överens bildas istället domänkonflikter vilket försvårar samverkan (ibid.). Utifrån skolkuratorernas utsagor kan domänkonflikter ligga bakom den bristande samverkan de beskriver med socialtjänst och BUP. Empirin visar att det finns otydligheter gällande ansvarsområden mellan skola och socialtjänst respektive skola och BUP. Socialtjänsten ser inte hög skolfrånvaro som tillräckligt allvarligt för att vara något de tar sig an. Att det är ett skolproblem och därmed skolans ansvar att lösa. Skolkuratorerna genom sin position i skolan menar istället på att det är ett gemensamt ansvar och att även socialtjänsten bör ta hög skolfrånvaro på högsta allvar. Enligt respondenterna är BUP svåra att få kontakt med och väntetiden är lång. Skolkuratorerna beskriver att eleverna många gånger behöver mer hjälp och stöd än vad de kan erbjuda, de hänvisar därmed vidare till BUP. BUP är den behandlande insats skolkuratorerna ska hänvisa vidare till då behandling inte ingår i deras arbetsuppgifter men när BUP inte tar vid visar det sig att skolkuratorer tagit sig an en behandlande roll ändå.

[...] det hade varit en bra grej eller att jag fick lov att göra lite så... att jag fick lov att ha lite behandlande samtal. För ibland märker man bara... Ohh det här hade behövts och nu har jag det här, men ja det här måste jag remittera vidare eller hjälpa dem dit... och sen är där ingen som tar emot dem där... det är det jobbigaste. (Skolkurator 6)

Kopplat till organisatoriska domän har här skett domänkonflikt då organisationerna har olika uppfattningar om vem som ansvarar för vad och hur deras arbetsuppgifter ska komplettera

varandra. Grape (2006) beskriver att en kollektiv kunskapsbas där fokus ligger på att ha en förståelse för varandras logiker är grundläggande för att uppnå domänkonsensus. Detta kan vi se ett exempel på när skolkuratorer 3, 4 och 7 beskrev en förutsättning för god samverkan i form av användandet av en utarbetad samverkansmodell i deras kommuner. Denna modell bidrar med ett kunskapsutbyte mellan de institutionella verksamma logiker vilket i sin tur bidrar till att domänkonsensus råder (ibid.).

Keareny (2008) styrker i sin artikel vikten av samverkan genom att betona att det behöver finnas ett partnerskap mellan skolan och samhällets andra instanser för att säkerställa en funktionalitet. Skolkuratorernas utsagor gällande den problematiska samverkan med andra aktörer styrks av Isaksson och Larsson (2017) som beskriver hur otydliga gränser gällande ansvarsområden kan bidra till domänkonflikter. De beskriver även hur yrkesansvarsområden delvis överlappar varandra och bidrar till svårigheter i samverkan inom en organisation. Detta styrker även Backlund (2007), hur samverkan mellan människobehandlande organisationer ofta kan vara problematisk. De arbetar många gånger utifrån en "pusselideologi" där de olika professionerna försöker undvika att kliva in på de andras öar samtidigt som det finns en risk då gränserna är svaga.

5.2 Förebyggande arbete

Under denna rubrik kommer en analys utifrån två teman att presenteras: Relationer är A & O och Tidiga insatser. Under temat "Relationer är A & O" kommer en redogörelse för skolkuratorernas syn på relationer och dess relevans i arbetet med hemmasittare. Även det andra temat bygger på en redogörelse men denna gång utifrån skolkuratorns beskrivning av tidiga insatser. Dessa två teman utgör tillsammans en grund för att besvara frågeställningen: Hur resonerar skolkuratorer om skolans förebyggande arbete med hemmasittare?

5.2.1 Relationer är A & O

Vid frågan om de största framgångsfaktorerna i arbetet med hemmasittare uppger samtliga skolkuratorer att en del är att bygga relationer och att arbeta för att bevara dessa. När de talar

om att bygga relationer ger skolkuratorerna exempel på hur dessa relationer kan byggas upp. Exempelvis genom att ha kul tillsammans och göra något som eleven tycker om eller att som vuxen visa att man finns där och bryr sig. De belyser vikten av att elever har en god relation till någon i skolan och har någon de kan lita på, vuxen som elev. Relationer i skolan är viktigt för att elever ska kunna känna en känsla av sammanhang, att de är en i gänget. Detta i sin tur menar skolkuratorerna vara en viktig faktor till att eleverna kommer till skolan, att de har ett sammanhang och att där är någon i skolan som saknar och frågar efter dem. Här spelar även personkemi en betydande roll knutet till vilken vuxen på skolan eleven anförtror sig till, vilket illustreras i citatet nedan:

[...] så ja, de jag tänker är att relationer och personkemi är alltid en framgångsfaktor och så tror jag att vi är överlag jobbar på den här skolan, att det är inte nödvändigtvis alltid kuratorn som tar sociala frågor utan även en specialpedagog som har fått relation och de har personkemi med, en lärare eller så. (Skolkurator 3)

När det kommer till att bygga relationer förklarar Skolkurator 7 hur det finns en problematik i relationskapandet med hemmasittare. Hen säger att de dagliga hejaropen i korridorerna, möjligheten till att fråga hur eleven mår som visar på att någon ser dem och bryr sig, är gester som inte kan möjliggöras när eleven inte befinner sig i skolan. Hen beskriver ytterligare att dessa stunder möjliggör en god relation på ett enklare sätt än att bygga relationer i ett samtalsrum. Detta resonemang kan i sin tur kopplas till samtliga skolkuratorers syn på att bygga relationer i ett tidigt stadium. De betonar vikten av att tidigt arbeta ute i klass för att möta och skapa en relation till eleverna utanför samtalsrummet, för att eleven ska känna sig trygg och för att möjliggöra kontakt när exempelvis frånvaroproblematik uppstår. På så sätt är skolkuratorn inte en främling ifall kontakt med denne blir aktuell.

När de redan har blivit hemmasittare så är det att bygga relationen för det kan vara jättesvårt, att få dem... att lita på en. När man känner dem sen innan så är det lättare, men dem man inte har känt sen innan, och bygga på det som inte finns, det är en utmaning. (Skolkurator 6)

En god relation mellan skolan och vårdnadshavare uppges även som en viktig del i arbetet med hemmasittare enligt skolkuratorerna. Skolkurator 5 och 6 beskriver att bygga en relation till och ett gott samarbete med vårdnadshavare är A och O i arbetet med hemmasittare.

Alltså jag tycker det är A och O, att när det är hemmasittare att man... att man försöker bygga en relation till föräldrarna. Det tänker jag, så jobbar jag. (Skolkurator 5)

Relationen till vårdnadshavarna beskrivs som viktig för att kartlägga elevernas behov och situation. För att kunna samspela och stämma av med varandra, för att skolan och vårdnadshavarna ska ha en enad syn gällande vad som behövs för att hjälpa eleven tillbaka till skolan och att de strävar efter samma mål. Skolkurator 1 och 3 beskriver det som att det behövs implementeras ett skolbeteende hemma i form av rutiner även fast eleven brottas med att komma till skolan. Vid relationen mellan skola och vårdnadshavare lyfter skolkuratorerna att det är viktigt att inte skuldbelägga varandra och att arbeta utifrån en enad front där skola och vårdnadshavare tillsammans arbetar för att hjälpa eleven. Det är då viktigt att man har en förståelse för att parterna har olika tillgångar att bidra med.

Också, man ska ju ha ett skolbeteende hemma även om man vet att barnet har svårt att gå till skolan så ska man ändå gå och lägga sig vid 9, man ska äta gå upp, man ska äta frukost, man ska klä på sig, man ska borsta tänderna sen att vi bara kom till hallen den morgonen, okej, men vi kommer i alla fall till hallen. Man får som förälder heller inte ge upp för vi kan inte få barn som har varit uppe hela natten och spela TV-spel, som ja, inte ens är vaken när skolan börjar, alltså... hur ska vi få dem till skolan?
(Skolkurator 1)

En möjlig förklaring till varför skolkuratoren anser att relationsbyggande är en viktig del i arbetet med elever och framförallt hemmasittare kan man utifrån nyinstitutionell teori koppla

det till institutionella logiker och konkurrerande logiker. Linde (2013) beskriver hur institutionella logiker utgör ett ramverk för vad organisationer bör göra. De institutionella logikerna täcker delvis samma område men kämpar om att få tolkningsföreträde. En diskursiv kamp sker därmed om vilka logiker som ska omtolkas, överges och upprätthållas (Jacobsson, 2006). I skolan råder en pedagogisk logik där fokus ligger på att ge eleverna en god utbildning. Skolan har därför en utgångspunkt att deras organisation ska bedriva undervisning vilket utgör den största delen av arbetet. Inom denna organisation befinner sig även skolkuratoren som utgår från en annan institutionell logik med fokus på elevernas hälsa och ett psykosocialt perspektiv. Då det är den pedagogiska logiken som styr kan det leda till att skolkuratorns logik åsidosätts vilket förklarar varför fokus hamnar på utbildning och kunskap framför relationer.

Det gemensamma resonemanget om att relationer är en central del och en framgångsfaktor i arbetet med hemmasittare stämmer överens med den forskning som Kearney (2008) presenterar om vikten av att elever har en god relation till en vuxen i skolan för att upprätthålla sin närvaro. Även Ekstrand (2015) styrker delvis detta genom sin beskrivning av hur en idealt fungerande skola kräver goda relationer mellan vuxna och elever.

5.2.2 Tidiga insatser

Det finns en gemensam uppfattning bland skolkuratorerna i studien gällande att frånvaro i skolan behöver hanteras i ett tidigt skede och att en framgångsfaktor är ett omfattande förebyggande arbete. Genom att tidigt uppmärksamma varningstecken hos eleverna som exempelvis ströfrånvaro, att eleven inte mår bra eller blir mer tillbakadragen menar skolkuratorerna att de snabbare kan påbörja ett förebyggande arbete för att inte förlora elevernas närvaro i skolan.

Mm, och där skulle jag nog vilja säga att vi på denna skolan agerar direkt, vi väntar inte liksom i, 'ja men nu har inte eleven varit här på 3 veckor', utan att man agerar direkt och gärna innan det uppstår att man märker någonting. För det är just vid de här

långa loven eller lång sjukdom det är, då det är svårt att komma tillbaka. Att man kanske gjort upp en plan redan innan om man har varit ledig under en period att man hela tiden tänker ett steg före. Och det är ju, det är väldigt tydlig arbetsgång vad som händer dag ett, vad som händer dag tre och jag ska kolla på det hela tiden hur frånvaron ser ut och vad den beror på. Alltså alla kan ju vara sjuka och semestrar och så här men har man månad efter månad den här ströfrånvaron så beror det ofta på något annat. (Skolkurator 4)

Skolkuratorerna beskriver en rad olika tidiga insatser de använder sig av vid tecken på ökad frånvaro. En gemensam insats som samtliga skolkuratorer tar upp är hur man arbetar med frånvaro inom elevhälsoteamet (EHT). Varje vecka samlas skolkuratorerna i ett EHT-möte med övriga professioner för att bland annat diskutera elevernas frånvaro. Inför dessa möten beskriver skolkuratorerna att de har en övergripande uppgift att stämna av elevernas frånvaro genom procentsatser. De skiljer sig från 10-20 % frånvaro gällande när skolorna börjar sätta in förebyggande frånvaro insatser. Kopplat till detta lyfter Skolkurator 4 hur hen velat ha mer centrala riktlinjer för hur man ska arbeta med hemmasittare i svensk skola. Skolkuratorns roll inom EHT är att ha ett övergripande psykosocialt perspektiv i samtalen om hur det ska gå tillväga för att förebygga och göra vad de kan för att ligga ett steg före elevernas frånvaroutveckling. De beskriver även att alla professioner inom skolan har möjlighet att vid minsta oro lyfta dessa elever och flagga för frånvaron.

Långvarig frånvaro... vi har ju EHT och vi har det en gång i veckan och utifrån att lärarna ska systematiskt ha följt frånvaron utifrån en viss procent och ringa hem... och förebygga mer. Vi gör ju olika saker också, köper in olika saker hit utifrån må-bra-saker. Vi tar hjälp också utifrån.. fältarna har också varit här rätt så mycket och hjälpt till om det psykologiska medicinskåpet. Prata kring det och hur man kan ha det och tänka kring det. För att vi har många gånger ett skåp med huvudvärkstabletter och febertermometer och de bitarna men vad behöver vi om vi skulle må dåligt... det kan vara alltifrån att ringa en vän, till ha något roligt minne eller något fint man har fått i

den här lådan. Så att jag tycker att här i denna kommunen, att vi jobbar rätt så mycket tillsammans. (Skolkurator 5)

Samtliga skolkuratorer nämner EHT och utformandet av individuella handlingsplaner för elever som visar tecken på långvarig frånvaro som en central del i det förebyggande arbetet. EHT som tvärprofessionellt team beskrivs som en viktig tillgång i det förebyggande arbetet där de olika professionernas perspektiv utgör en styrka. Utifrån skolkuratorernas utsagor kan vi sedan urskilja att det inom de olika skolorna tagits fram olika rutiner och sätt att arbeta med hemmasittare på. Vilket även synliggörs i Skolkurator 5's citat ovan. Skolkurator 4 illustrerar i sin tur hur de redan vid tre dagars frånvaro har en tydlig arbetsgång för hur de ska arbeta för att en längre frånvaro inte ska uppstå och hur de gör en enskild individuell planering för elever som inte vill gå till skolan. Skolkurator 1 beskriver hur hen använder sig av någonting som heter "Så här vill jag ha det i skolan", frågor hen går igenom med eleven för att kartlägga vad eleven tycker är kämpigt i skolan. Vidare beskriver Skolkurator 1 att de bjuder in vårdnadshavare till omtankessamtal för att prata om frånvaro och eventuella orsaker till den. Skolkurator 2 sätter ord på hur arbetsplatsen man jobbar på sätter ramarna för det handlingsutrymme man har i arbetet med hemmasittare. Hen förklarar att det arbets sätt som hen strävar efter att förhålla sig till även måste fungera i relation till kollegor och elever. Skolkurator 4 och 5 lyfter vikten av att ha en rektor som stöttar en och ger möjlighet till ett handlingsutrymme som bygger på tillit och förtroende i det arbete som bedrivs.

Jag skulle göra hur mycket som helst... och det är det som är så roligt. Där gäller det också hur man har med sig sina rektorer för det är rektorerna som ger uppdragen också, jag har tur där så att jag får göra ganska mycket och finnas ganska mycket [...]. Där jobbar vi nog olika och olika utifrån vilka möjligheter vi får, men jag har en bra chef också. (Skolkurator 5)

En förklaring till varför skolor arbetar med tidiga insatser för att förebygga långvarig frånvaro och att elever ska bli hemmasittare kan utifrån en nyinstitutionell teori vara deras behov att

upprätthålla legitimitet. Samhället har en förväntan på skolan som organisationen att de ska främja elevernas hälsa, tillgodose utbildning och uppmärksamma tecken på ohälsa, något skolkuratorerna poängterar. Utifrån detta kan en koppling göras till Meyer och Rowan (1977) och deras beskrivning av begreppet legitimitet. De förklarar hur legitimitet rättfärdigar en organisation, dess resultat, effekter och funktioner. Om skolan inte lyckas upprätthålla den föreställning samhället har om organisationen förlorar de delar av sin legitimitet och deras handlingsutrymme blir på så sätt även begränsat. Detta i sin tur påverkar deras förutsättningar att hjälpa elever, specifikt hemmasittande elever. Utifrån de förväntningar skolan har på sig angående att arbeta förebyggande och att tidigt uppmärksamma frånvaroproblematik, måste skolan och de yrkesverksamma upprätthålla denna föreställning eftersom det finns en risk för kritik av samhället och äventyrande av skolans legitimitet om de misslyckas eller missköter sig.

DiMaggio & Powell (1983) förklarar att behovet av att befästa legitimitet inom en organisation ibland tar övertag, att samhällets önskan och syn på hur arbetet ska utformas formar de förhållningssätt som blir bärande. På så sätt kan legitimitet fortsatt förklara varför det finns en enad syn angående tidigare insatser inom de olika kommunerna genom att det är samhällets förväntan på organisationen. Utifrån de olika förutsättningar varje enskild skolkurator sedan har på sin arbetsplats skiljer det sig sedan hur det förebyggande arbetet läggs upp och fungerar. Här spelar även rektorn och ledningen på skolan in.

Skolkuratorernas enade bild av att arbeta förebyggande och att agera i ett tidigt stadium när frånvaro börjar uppstå stämmer överens med den tidigare forskning Forsell (2020) samt Ek & Eriksson (2013) presenterat. Forsell (2020) poängterar att skolan behöver arbeta med att förändra skolmiljön i kombination med att utforma handlingsplaner utifrån varje enskild elevs behov för att frånvaron inte ska bli mer omfattande. Vidare förklarar han även att man måste vara uppmärksam på tidiga tecken av problematisk skolfrånvaro. Även Ek och Eriksson (2013) styrker att åtgärder gällande problematisk frånvaro behöver inplanteras omgående och vikten av att tidigt agera. Trots detta sker dagligen ett åtgärdande arbete.

5.3 Det akuta arbetet

Sista avsnittet av analysen bygger på två teman: Släcka bränder och Resurser. Dessa presenteras var för sig. Under första temat belyser vi hur skolans arbete med hemmasittare i fler fall leder till ett akut arbete i form av att släcka bränder. Nästkommande tema ger en beskrivning av skolkuratorns resonemang om resursernas påverkan i arbetet med hemmasittare. Dessa två teman utgör tillsammans en grund för att besvara frågeställningen: Hur resonerar skolkuratorer om skolans akuta arbete med hemmasittare?

5.3.1 Släcka bränder

Utifrån de sammanställda intervjuerna beskriver skolkuratorerna en vision om förebyggande arbete för att minska skolfrånvaron. Trots denna vision sker det dagligen ett akut arbete med hemmasittare. Skolkuratorerna är enade om att det behöver finnas en förståelse för att det är en komplex problematik och att det inte finns något facit för hur man bör agera. Varje hemmasittande elev är en unik individ där antalet orsaker bakom kan vara lika många som antalet elever. Den handlingsplan och utarbetade rutiner som fungerar för en specifik elev fungerar med stor sannolikhet inte på nästa elev. En utmaning skolkuratorerna stöter på i arbetet med att hjälpa hemmasittare är att eleverna ofta sluter sig när de söker kontakt samt att de i det flesta fall själva inte kan ge en tydlig förklaring till vad problematiken grundar sig i. När detta sker blir det svårt för skolkuratorerna att arbeta utifrån deras vision att bedriva ett förebyggande arbete i ärendena. Skolkurator 4 ger en beskrivande förklaring på detta:

Mm, och det är ju alltid, den är ju alltid svår, att förstå den innersta kärnan i problematiken för vi kan sitta och komma på hundra anledningar men det är inte någon av dem ändå och många av de här barnen blir lite slutna, lite asociala det kan vara svårt att ha samtal, det kan vara svårt att få barnen att öppna upp, många sluter sig väldigt mycket. Så att, ja det kan vara väldigt svårt att veta vad det beror på och hur länge är det... hur länge det har pågått? Hade vi kunnat fånga detta för två år sedan? Vad har vi missat? (Skolkurator 4)

Skolkurator 4's beskrivning av problematiken styrks nedan av Skolkurator 7 som även belyser hur eleverna själva många gånger inte kan sätta ord på vad som är fel och hur detta är en tuff del i arbetet.

Det är ju fortfarande ett ganska outforskat ämne känner jag... jag tycker det är så intressant att det går dokumentärer på TV och allting där man besöker liksom.. ja men olika fall och ibland kan jag bli frustrerad när jag ser dom här dokumentärerna för att då kanske det är en elev som faktiskt har svar på sitt problem. Jag tycker att det är jobbigt med det här och att skolan då inte kan tillgodose det. Där kan jag bli lite så krass och tänka, ja men då har ni i alla fall svaret på frågan... Alltså det tuffaste med detta tycker jag är det här 'jag vet inte'. Vad är det du behöver? 'Jag vet inte'. Och det är ju inte som att eleven ofta smusslar med någonting eller liksom håller inne utan det... de vet verkligen inte vad det är som stör... och den är tuff. (Skolkurator 7)

Vid frågan om skolans utarbetade rutiner för hur man ska gå tillväga vid en situation där en elev blir långvarigt frånvarande uppger två av de sju skolkuratorerna att det på deras skolor inte finns någon rutin. Gemensamt för samtliga skolkuratorer är att de nämner skolans syn på frånvaro utifrån procentsatser. Det finns däremot en variation mellan dessa procentsatser där vissa skolor agerar redan vid 10 % medan andra fokuserar på de förutbestämda 20 % som skolkuratorerna beskriver gör det aktuellt med utredning och skolpliktsanmälan till huvudman, vilket är utbildningschefen i kommunen. Vid dessa procentsatser har en frånvaro redan uppstått. Vidare belyser skolkuratorerna att när frånvaro har uppstått påbörjas en tuff resa att vända tillbaka eleverna till skolan. När en elev väl börjat vara hemma är det svårt att få dem tillbaka till skolan. Det är en lång process att få tillbaka en elev vilket sätter krav på skolan att om eleven väl kommer tillbaka behövs anpassningar och det kommer inte vara som förut. Det förebyggande arbete som skolkuratorerna återkommande talar om som framgångsfaktorer i arbetet med hemmasittare leder i flera fall till brandsläckningar och akuta insatser istället då frånvaron redan uppkommit. Vilket illustreras med följande citat:

Ja, det är svårt att få till elevhälsoteamet... i mötena där att man ska jobba förebyggande, ofta blir det lite brandsläckningar och man har mycket individärenden och lite tid återigen så att vi försöker att ha lite utöver våra elevhälsoteam som vi har en gång i veckan, lite heldagar under terminen i alla fall en heldag per termin där man pratar om de här större punkterna, det där förebyggande arbetet. Jag skulle gärna se mer av det, det förebyggande. (Skolkurator 7)

Dessa fynd i skolkuratorernas utsagor visar motstridigheter gällande hur skolkuratoren och övrig personal på skolan vill arbeta i förhållande till hur arbetet med hemmasittare faktiskt sker. Något som synliggörs ännu en gång i följande citat:

Ehh... ja men fokus är, så man pratar i alla fall sen är det ju alltid svårt att skrida till verket men som man pratar är ju att man ska upptäcka de här tecknena tidigare och försöka vara där och sätta in så mycket resurser skolan kan i ett tidigt skede. (Skolkurator 7)

För att ge en möjlig förklaring till varför skolkuratorerna beskriver att de arbetar förebyggande och hälsofrämjande samtidigt som de alla är överens om att brandsläckningar sker kan de nyinstitutionella glasögonen tas på och begreppet institutionell tröghet förankras med empirin. Begreppet institutionell tröghet syftar till att förklara hur organisationer bygger på etablerade mönster (Linde och Svensson, 2013). Hur aktörerna inom organisationen blir bärare av traditioner, logiker och institutionella tankar som råder. Det råder en vision om att arbeta förebyggande och att agera i ett tidigt skede för att arbeta bort hemmasittare. Samtidigt som denna vision finns beskriver skolkuratorerna att det fortfarande sker ett akut arbete och att de behöver agera brandsläckande. Detta kan förklaras utifrån den institutionella tröghet som råder inom organisationen. De har en syn på hur de vill arbeta men de rutiner, traditioner och normer som råder är hårt befästa och det är en process att nå fram till ett nytt, annorlunda, önskat sätt att arbeta.

DiMaggio och Powell (1983) beskriver att större organisationer, liksom skolan i vissa skeden, strävar efter att visa på en dominans för omgivningen snarare än att anpassa sig till den. Skolan är en befäst organisation som jobbar utifrån läroplaner, betygsmallar och handlingsplaner för att bedriva en rättvis och jämlik skolgång. Vilket kan ses som en inneboende tröghet i hur organisationen ska arbeta. Problematiskt blir det i arbetet med hemmasittare som kräver en flexibilitet och flera anpassningar för varje enskild individ. På så vis kan skolans arbete med ett gediget förebyggande arbete förklaras och en förståelse väckas om varför det ännu inte går att följa.

Tidigare forskning stödjer skolkuratorernas uppfattning om att insatser behöver ske innan problematisk frånvaro uppkommit och att det är svårt att få tillbaka eleven när denne väl börjat stanna hemma (Forsell 2020). Forsell (2020) och Kearney (2008) styrker även de resonemang skolkuratorerna för om att insatser behöver vara anpassade för elevens enskilda behov samt att det är en längre process att få tillbaka hemmasittande elever till skolan.

5.3.2 Resurser

Vid sammanställning av intervjuerna framstår det att samtliga skolkuratorer lyfter vikten av resurser och en brist på resurser. Brist på resurser i form av tid, pengar och antalet vuxna i skolan. Sex av sju skolkuratorer anser att de behöver mer tid, att det är en bristande resurs som påverkar deras möjlighet att arbeta med hemmasittare. Mer tid möjliggör mer insyn i varje klass, mer tid för förebyggande arbete, tid för hembesök eller att möta hemmasittande elever på en annan plats än skolan. Många av skolkuratorerna beskriver att de har många elever och att de upplever att det är svårt att räkna till utifrån den tid de har, att det finns en frustration gällande det. Skolkurator 2 menar istället att det inte är brist på tid som är problemet utan att det handlar om hur tiden prioriteras. Att tiden är densamma för alla och att prioritering av arbete med hemmasittare bör prioriteras på organisations- eller kommunnivå. Citatet nedan illustrerar ett av svaren på frågan vad skolkuratorerna behöver för att kunna hjälpa hemmasittare ännu bättre:

Mer tid (skratt). Ja... amen det är ju, man skulle ju kunna göra så mycket mer, om man hade mer tid. Det är ju 500 elever som jag har på min skola. Så att om det är en hemmasittare som kräver mycket tid, det här med hembesök och att man behöver planera och förbereda så som de ofta behöver, så kräver det mycket av en. Det blir ju begränsat, att man behöver ett fokus på de andra eleverna också liksom. (Skolkurator 7)

I skolkuratorernas diskussion om brist på tid kommer de även in på brist på antalet vuxna i skolan. De förespråkar att fler skolkuratorer anställs för att hinna med mer i arbetet, för att kunna nå ut till fler elever, förebygga tidigare i klasser och öka möjligheten att bygga relationer. I relation till diskussionen om antalet vuxna poängterar Skolkurator 6 att det finns ett antal korridorvandrare som befinner sig i skolans lokaler men inte deltar i undervisningen. Hen menar att dessa elever kommer att bli hemmasittare om de inte fångas upp och att antalet vuxna i skolan därmed är viktigt. Skolkuratorerna lyfter även vikten av att kunna ta ut elever som behöver undervisning i mindre grupper där det finns personal som lyfter, peppar och stöttar upp när eleven själv inte orkar. De förklarar att bristen på antalet vuxna resulterar i att detta inte möjliggörs i den utsträckning som de menar hade behövts, samt att hemmasittare många gånger behöver just en extra person att knyta an till eller anpassningar av olika slag. Fler vuxna ger även en möjlighet att fånga upp elever i ett tidigare stadium och bygga relationer.

Alltså jag... jag tycker överlag att det behövs fler vuxna i skolan. Det behövs roller på skolan som inte bara är lärare och pedagoger utan det behövs assistenter och det behövs resurser, det behövs socialpedagoger...det behövs liksom elevkoordinatorer, det kan heta så mycket alltså.. elevcoach eller mentorer på heltid liksom. Alltså fler vuxna som tidigt ser och hör elever så att vi kan jobba med det lite tidigare och att man får trygga relationer. Det hade jag önskat, jag tror att man kommer mycket längre med det i mycket, inte bara kring frånvaro utan tror det har jättemycket mer effekt också. (Skolkurator 2)

I diskussionen kring resurser står skolkuratorerna enade om att det är pengar och ekonomin som ligger till grund för de bristande resurserna. Skolkuratorerna beskriver att elever som är hemmasittare är i behov av anpassningar i olika omfattning och utformning. Många gånger är det en lång process att hitta rätt anpassningar, man testat sig fram och när det inte ger resultat testat man något nytt. Trots att eleven kan vara med och påverka dessa anpassningar och uttrycka vad den anser att den behöver är det inte säkert att det i praktiken fungerar. Efter att under en lång period testat olika anpassningar tillåter ekonomin många gånger inte att dessa bibehålls när eleven inte kontinuerligt kommer till skolan. De beskriver ekonomin som en begränsning i både deras och skolans arbete. Skolkurator 1 beskriver att hans kommun valt att satsa på förebyggande och hälsofrämjande arbete för eleverna genom att investera i en skolhund. Något som visat sig ge resultat där en hemmasittande elev numera kommer till skolan en kortare stund några dagar i veckan sedan hunden började besöka skolan. Nedan följer ett citat som illustrerar hur skolan inte har råd att behålla resurser för hemmasittare:

Sen är det så att det har resurser, om man fixar med anpassningar och sånt och så kommer inte barnet, de kommer inte och de kommer inte och de kommer inte. Det är ingen skola som har råd att hålla uppe det, om du kommer vara femte vecka, så kan de inte ha en resurs. (Skolkurator 1)

Hur skolan väljer att förvalta sina resurser kan förklaras utifrån en institutionell teori och begreppet konkurrerande logiker. Linde (2013) förklarar hur organisationer är omgivna av olika institutionella logiker. Dessa logiker betraktas utgöra ramarna för en organisation, ramar som definierar vad en organisation bör göra. Skolan som organisation har ett primärt fokus att bedriva pedagogik vilket ligger till grund för skolans arbetssätt och fördelning av resurser. Skolkuratoren är en del av skolan som organisation men har en unik position inom organisationen med en egen logik som inte alltid stämmer överens med skolans. För att exemplifiera hur detta kan visa sig i praktiken kan dessa olika logiker appliceras på hur man ser på fördelningen av resurser vid exempelvis ärenden som rör hemmasittare. Skolkuratorns

institutionella logik skiljer sig från skolan vilket kan resultera i att det uppstår situationer där dessa logiker krockar. Då skolans huvudfokus ligger på att bedriva pedagogisk pedagogik finns det en risk att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet prioriteras bort på grund av tillgången av resurser och att undervisningen är i fokus. Skolkuratorernas utsagor visar på att de anser att både skola och samhälle behöver lägga mer resurser på arbetet med hemmasittare. Även detta kan förstås utifrån skolkuratorns institutionella logik. Skolkuratorerna anser sig inte ha tillräckligt med kunskap, tid eller pengar för att bemöta och arbeta med fenomenet hemmasittare på bästa sätt. Skolkuratorernas uppfattning av strukturella brister och hur dessa begränsar deras arbete stämmer delvis överens med den forskning Isaksson (2014) presenterar om skolkuratoren och hur deras minoritet i organisationen påverkar resursfördelningen.

6. Diskussion

Utifrån våra tre forskningsfrågor och sju semistrukturerade intervjuer har vi strävat efter att besvara vårt syfte. I detta kapitel kommer en diskussion föras kring det resultat och den analys vi kommit fram till och som redogörs för i ovanstående kapitel. Nya forskningsfrågor som väckts under studiens gång kommer även att presenteras.

6.1 Sammanfattande diskussion

Syftet med denna studie har varit att förstå hur skolkuratorer resonerar om det sociala problemet hemmasittare och grundskolans arbete med detta. Nedan kommer en diskussion föras utifrån varje frågeställning och dess resultat.

Hur resonerar skolkuratorer om det sociala problemet hemmasittare?

Studien visar att skolkuratorerna har en enad syn om att en hemmasittare är en elev som inte deltar i skolans undervisning under en längre tid, men det finns en motstridighet till begreppet. Begreppet hemmasittare framhålls vid två tillfällen som kränkande och fel

anpassat då skolkuratorerna förklarar problematiken som komplex. Orsakerna som ligger till grund för att en elev blir hemmasittare är lika många som antalet hemmasittande elever. Det är viktigt att i diskussionen med hemmasittare skilja dem från skolkare för att få en förståelse för att problematiken bakom oftast är problematisk och mödosam. Detta har lagt grunden till att en skolkurator valt att inte använda sig av begreppet hemmasittare utan istället säger hemmakämpare.

För att fördjupa kunskapen ytterligare om skolkuratorernas resonemang ansåg vi de intressant att framhålla deras förklaring kring hur samverkan med andra aktörer och vårdnadshavare fungerar i arbetet med dessa elever. På så vis kan dessa resonemang om samverkan bidra till att tydliggöra hur hemmasittare som målgrupp blir aktuella hos flera aktörer ur skolkuratorns perspektiv. Aktuellt blev därav deras förklaring gällande att samverkan med andra myndigheter likt socialtjänsten och BUP ansågs som avgörande för att kunna rama in den problematik som ligger till grund för att en elev blir hemmasittare. De belyser däremot att denna samverkan inte är felfri och att det finns ett antal oklarheter gällande vilka ansvarsområden som ska täckas upp av respektive aktör. Skolkuratorerna framhåller deras syn på socialtjänsten i elevärenden. De belyser att de uppkommer tillfällen då socialtjänsten lägger över problematiken på skolan och hänvisas återkomma när problematiken är mer omfattande. Detta kan ses som ett försök till att upprätthålla strukturen för aktörernas ansvarsområden men som fallerar då skolan inte har möjlighet att möta eleven hemma på samma vis som socialtjänsten. Ett viktigt fynd i vår studie är den samverkansmodell tre skolkuratorer presenterade. En modell för att underlätta samverkan och effektivisera arbetet. Ett resultat av denna modell kan bli att elever möter professioner inom varje organisatorisk domän som har en god samverkan och en förståelse av elevens situation. En modell likt denna kan även möjliggöra att den problematiska samverkan med BUP som flera av skolkuratorerna poängterar kan utvecklas till det bättre. Kanske är detta en modell som bör integreras i samtliga kommuner i Sverige? Slutligen framställer skolkuratorerna samverkan med vårdnadshavare som A och O för att förstå komplexiteten bakom hemmasittare. Samtliga vuxnas syn behöver stämma överens. De behöver vara transparenta och hålla en öppen dialog utan att underminera någon eller förskjuta problemet till den andre.

Hur resonerar skolkuratorer om skolans förebyggande arbete med hemmasittare?

I studien framkommer ett enat resonemang gällande vikten av relationer och tidiga insatser i arbetet med hemmasittare. Tidiga insatser samt att bygga och bevara relationer beskrivs som framgångsfaktorer. Det är viktigt att elever har en god relation till någon på skolan för att få en känsla av sammanhang vilket i sin tur är viktigt för elevens närvaro. En svårighet gällande att bygga relationer till hemmasittare lyfts utifrån deras frånvaro och att den vardagliga kontakten därmed inte finns. Studien visar även att en god relation mellan skola och vårdnadshavare är viktig för att samverka mellan dessa parter ska fungera och att ett skolbeteende hemma i form av rutiner är viktigt att upprätthålla. Det är även av stor vikt att skola och vårdnadshavare inte skuldbelägger varandra utan att det istället finns en förståelse kring de olika tillgångar parterna har att bidra med.

Utifrån resonemangen om tidiga insatser framkommer det att frånvaron behöver hanteras i ett tidigt skede och att förebyggande arbete är ytterligare en framgångsfaktor i arbetet med hemmasittare. Skolkuratorerna lyfter EHT med sitt tvärprofessionella team och olika perspektiv som en styrka i arbetet. Individuella handlingsplaner för elever som visar tecken på långvarig frånvaro är också en viktig del, något som är tidskrävande då varje elev är unik och i behov av olika anpassningar. Utifrån vår mening kan en bidragande faktor till svårigheten med att arbeta förebyggande kopplas till elevernas unika behov och personlighet. De rutiner som skolan arbetar fram behöver inte vara dåliga i sig men de täcker möjligtvis inte alla elevernas behov. Vilket ännu en gång visar hur komplex problematiken är. Slutligen lyfts även vikten av att som skolkurator ha en rektor eller chef som stöttar en och möjliggör ett handlingsutrymme som bygger på tillit och förtroende.

Hur resonerar skolkuratorer om skolans akuta arbete med hemmasittare?

Genom resultatet går det att utläsa en vision om att arbeta förebyggande samtidigt som skolkuratorerna är enade om att det sker ett akut arbete gällande hemmasittare. Det framkommer även att det inte finns något facit på hur man bör agera i arbetet, att varje elev är unik vilket kräver olika anpassningar och insatser. Något som bidrar till att det är svårt att

förebygga. Ytterligare en faktor skolkuratorerna beskriver vara bidragande till att det är svårt att arbeta förebyggande är att hemmasittare många gånger sluter sig, att de är svåra att få kontakt med och att de har svårt att ge en förklaring till vad problematiken grundar sig i. Gemensamt för skolorna är att de förhåller sig till en procentsats för att uppmärksamma frånvaro. Problemet är att när denna procentsats uppmärksammas finns redan en frånvaro vilket sätter igång en resurs- och tidskrävande process att få tillbaka eleven. Resultatet visar även att det inte finns utarbetade rutiner för hur man skall arbeta med hemmasittare på alla skolor. En förutsättning för det förebyggande och akuta arbetet beskrivs vara resurser och det framkommer att det inom skolan finns brist på resurser i form av tid, pengar och antal vuxna. Skolkuratorerna anser inte att de har resurserna som krävs för att kunna bemöta hemmasittande elever på bästa sätt. De förespråkar därmed fler vuxna inom skolan för att möjliggöra mer tid åt de enskilda eleverna och ett mer omfattande arbete med hemmasittare.

Utifrån att det är en komplex problematik beskriver skolkuratorerna, trots att de använder sig av olika insatser och arbetssätt, otillräcklig kunskap kring hur man bör agera. Förslagsvis hade ett gemensamt forum för skolor gällande arbetet med hemmasittare varit gynnsamt för att ta del av varandras erfarenheter, kunskaper och funderingar. Kanske kan de olika rutiner skolorna arbetat fram hjälpa en annan skola eller bidra till nya rutiner.

6.2 Nya forskningsfrågor

Under arbetets gång har en rad olika intressanta frågor väckts. Något som oroade hos gällande skolkuratorernas utsagor var de brister och svårigheter i samverkan med andra aktörer som beskrevs. Detta eftersom de var enade om att god samverkan är avgörande för arbetet. Utifrån detta väcktes en nyfikenhet att undersöka samverkan och dess förutsättningar i arbetet med hemmasittare vidare. Då utifrån flera olika professioners perspektiv. Tre av skolkuratorerna beskrev en utformad modell för samverkan inom deras kommuner, en modell som verkar underlättat och satt tydliga ramar för samverkan. Hur hade det sett ut om denna modell integrerats över hela landet? Hur sker samverkan kring hemmasittare på bästa sätt? En

skolkurator lyfte att varje kommun arbetar med hemmasittare på olika vis. Att hen velat ha tydliga, gemensamma regler och riktlinjer för hur arbetet ska läggas upp och utformas. Hen belyser vikten av att det inte borde göra någon skillnad var i Sverige man bor, utan att det borde fungera likadant gällande att få tillgodose sig kunskap och skola. Detta var något vi fastnade för, de olika förutsättningarna och hjälp eleverna får utifrån vilken skola och kommun de tillhör. Hur olika skolor har olika förutsättningar att hjälpa hemmasittare. Hur hade centrala regler och riktlinjer kunnat gynna arbetet med hemmasittare?

7. Referenslista

Ahrne, Göran & Peter Svensson (2015) Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Andra uppl. Stockholm: Liber

Backlund, Åsa (2007) *Elevvård i grundskolan: resurser, organisering och praktik*.

Doktorsavhandling. Stockholm: Stockholms universitet

Blom, Björn & Ove Grape (2006). Nyinstitutionalism - teori med stor potential. I: Ove Grape, Björn Blom & Roine Johansson (red.) *Organisation och omvärld - nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer*. Lund: Studentlitteratur

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje uppl. Stockholm: Liber

DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48(2): 147–160.

Dullur, Pravin (2016) Understanding and managing school refusal in children and adolescents. *Telangana Journal of Psychiatry*, 2(1): 22-26.

Ek, Hans & Rikard Eriksson (2013) Psychological Factors Behind Truancy, School Phobia, and School Refusal: A Literature Study. *Child & Family Behavior Therapy*, 35(3):228-248

Ekstrand, Britten (2015). What it takes to keep children in school: a research review. *Educational Review* 67(4):459-482.

Eldén, Sara (2020). *Forskningsetik: vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Lund: Studentlitteratur

Forsell, Tobias (2020) "Man är ju typ elev, fast på avstånd": problematisk skolfrånvaro ur elevers, föräldrars och skolpersonals perspektiv. Doktorsavhandling. Umeå. Umeå Universitet Publikationer.

Grape, Ove (2006) Domänkonsensus eller domänkonflikt? - integrerad samverkan mellan myndigheter. I: Ove Grape, Björn Blom & Roine Johansson (red.) *Organisation och omvärld - nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer*. Lund: Studentlitteratur

Hall, Peter & Rosemary C. R. Taylor, (1996) 'Political science and the three new institutionalisms', *Political Studies*, 44(5): 936–957

Häggqvist, Susann (2000) *Ungdomsfrånvaro. Ett mått på skolans arbetsmiljö och ungdomars hälsa*. Arbetslivsinstitutet. Rapport nr 2000:7, Stockholm.

Isaksson, Cristine. (2016) *Den kritiska gästen. En professionsstudie om skolkuratorer*. Doktorsavhandling. Umeå: Institutionen för socialt arbete. Umeå Universitet.

Isaksson, Cristine & Anna Larsson (2017) Jurisdiction in school social workers' and teachers' work for pupils' well-being. *Education Inquiry*, 8(3): 246-261.

Isaksson, Christine (2014) Skolkuratorers handlingsutrymme– gränser, legitimitet och jurisdiktion. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 21(1):47-66.

Jacobsson, Maritha (2006) En ritual som ger tyngd - om muntliga förhandlingar i mål om tvångsvård. I: Ove Grape, Björn Blom & Roine Johansson (red.) *Organisation och omvärld - nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer*. Lund: Studentlitteratur

Johansson, Roine (2006) Nyinstitutionell organisationsteori - från sociologi i USA till socialt arbete i Sverige. I: Ove Grape, Björn Blom & Roine Johansson (red.) *Organisation och*

omvärld - nyinstitutionell analys av människobehandlande organisationer. Lund:
Studentlitteratur

Karlberg, Martin, Nina Klang, Filip Andersson, Kirsten Hancock, Laura Ferrer-Wreder, Christopher Kearney & Maria Rosaria Galanti (2022) The Importance of School Pedagogical and Social Climate to Students' Unauthorized Absenteeism – a Multilevel Study of 101 Swedish Schools. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 66(1): 88-104.

Kearney, Christopher A. (2008) School absenteeism and school refusal behavior in youth: A contemporary review. *Clinical Psychology Review*, 28(3): 451-471.

Levin, Claes (2013) Socialt arbete som moralisk praktik. I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber

Linde, Stig (2013) Konkurrerande logiker - en möjlighet för institutionella entreprenörer?. I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber

Linde, Stig & Kerstin Svensson (2013) Bokens ärende. I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber

Linde, Stig & Kerstin Svensson (2013) Hur kan vi förstå aktörer i komplexa verksamheter? I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber

Meyer, John W. & Brian Rowan (1977) Institutionalized organizations: formal structure as myth and ceremony. *American Journal of Sociology*. 28(2): 340-363.

Ramberg, Joacim, Sara Brolin Låftman, Emma Fransson & Bitte Modin (2018) School effectiveness and truancy: a multilevel study of upper secondary schools in Stockholm. *International journal of adolescence and youth*. 24(2): 185–198.

Skolinspektionen (2016) *Omfattande frånvaro*. Kvalitetsgranskning. Diarienummer: 40-2015:2855.

SOU (2016:94) *Saknad! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera*.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/statens-offentliga-utredningar/saknad-uppmarksamma-elevers-franvaro-och-agera-_h4b394/

SOU (2018:11) *Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar*:

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/02/sou-201811/>

Svensson, Kerstin (2013) Varför fungerar det? Om betydelsen av förväntningar, institutioner och aktörer. I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber

Vetenskapsrådet (2017) *God forskningssed*. Rapport. ISBN: 978-91-7307-352-3

7.1 Lagrum

SFS 2010:800. *Skollagen*

Bilaga 1: Informationsbrev

Socialhögskolan

Samhällsvetenskapliga fakulteten

Socionomprogrammet

Du tillfrågas härmed om du vill delta i denna studie.

Hej,

Vi är två studenter som studerar på socionomprogrammet vid Lunds universitet och som nu påbörjat arbetet med vår kandidatuppsats. Vi har valt att kontakta dig eftersom syftet med vår studie är att undersöka skolkuratorers syn på arbetet med hemmasittande elever i grundskolan. Vi har valt att intervjua skolkuratorer som dig för att få en inblick i ert arbete med dessa elever. Erfarenhet av arbete med hemmasittare blir därför ett krav för att delta. Vilka utmaningar och möjligheter finns det i arbetet?

För att studien ska bli genomförbar behöver vi din hjälp att delta i en intervju. Intervjun kommer att ta ungefär 60 minuter att genomföra. Anmälan av intresse sker via nedanstående kontaktuppgifter, antingen via mail, sms eller telefon. Till följd av begränsad tid för studiens genomförande önskar vi anmälan av intresse snarast. Vi kommer därefter att kontakta dig som lämnat intresse för att bestämma tid och plats för intervjun. Intervjun kommer att genomföras på din arbetsplats, annan lämplig plats du föreslår alternativt via Zoom eller Microsoft Teams. Vid intervjun kommer vi att be om skriftligt samtycke, deltagande i studien är helt frivillig och du kan när som helst avbryta intervjun eller ta tillbaka ditt samtycke. För att underlätta analysarbetet kommer intervjun att spelas in och transkriberas. Det är huvudsakligen vi två som kommer ta del av det inspelade materialet. Tillfälle kan även uppstå då handledaren samt examinerande lärare behöver höra materialet innan det kommer att makuleras efter studiens godkännande. Materialet kommer att anonymiseras och kopplingar till din identitet eller arbetsplats kommer därför inte att vara möjliga. Det fullständiga arbetet kommer slutligen vidarebefordras av oss till den som är intresserad i början av 2024.

Vid funderingar, kontakta gärna någon av oss, eller vår handledare.

Med vänlig hälsning,

Cornelia Söderlund
cornelia.soderlund.1545@student.lu.se

07-XXX XXX XX

Mikael Sandgren

mikael.sandgren@soch.lu.se

Handledare och Universitetslektor vid Socialhögskolan i Lund

Elin Wennerberg

elin.wennerberg.1538@student.lu.se

07-XXX XXX XX

Bilaga 2: Intervjuguide

Tema 1: Inledning

- Förklara studiens syfte
- Beskriva upplägget med intervjun
- Samtycke till deltagande i intervju + användning av materialet

Tema 2: Bakgrund

- Vad har du för utbildning?
- Hur länge har du arbetat som skolkurator?
- Vad har du för arbetsbakgrund? (Hur länge har du arbetat på din nuvarande arbetsplats och var har du arbetat tidigare?)

Vilka erfarenheter har skolkuratorer av grundskolans arbete med hemmasittare?

Tema 3: Skolkuratorns förståelse av hemmasittare

- Hur definierar du en hemmasittare? (antal timmars frånvaro eller annat)
- Vilka skäl har du erfarenhet av att hemmasittare själva uppger ligger bakom att de inte kommer till skolan?
- Upplever du att hemmasittande har ökat, minskat eller är oföränderligt?
- Hur stor utsträckning har ni av hemmasittare på din arbetsplats? (Hur är det fördelat Låg, mellan och högstadium?)
- I vilken utsträckning har du arbetat med hemmasittare?

Tema 4: Möjligheter för arbetet med hemmasittare

- Hur kommer du i kontakt med hemmasittare?
- Vilken roll har du som skolkurator i arbetet med hemmasittare?
- Vad hade du (som skolkurator) behövt för att kunna hjälpa hemmasittare ännu bättre?

Tema 5: Utmaningar i arbete med hemmasittare

- Vilken är enligt dig den största utmaningen i arbetet med hemmasittare?
- Vad upplever du att skolan har för begränsningar relaterat till arbetet med hemmasittare?
- Vilka svårigheter finns i det enskilda arbetet med hemmasittaren?

Hur resonerar skolkuratorer om skolans organisatoriska förutsättningar gällande arbetet med hemmasittare?

Tema 6: Skolans arbete (ur skolkuratorns perspektiv)

- Vad har skolan för resurser för att kunna arbeta med hemmasittande elever?
- Arbetar ni på din arbetsplats med hemmasittare på ett sätt som du är nöjd med? Ifall inte, hur skulle du vilja förändra det?
- Vad är din erfarenhet av vad som varit framgångsfaktorer i arbetet med hemmasittare?

Tema 7: Skolans förebyggande arbete (ur skolkuratorns perspektiv)

- Hur arbetar skolan för att förebygga långvarig frånvaro?
- Hur arbetar EHT (Elevhälsoteamet) med hemmasittare?
- Hur samarbetar skolan med andra myndigheter i ärenden som rör hemmasittare?

Tema 8: Skolans åtgärdande arbete

- Vad finns det för utarbetade rutiner på skolan för hur man ska gå tillväga vid en situation där en elev blir långvarigt frånvarande?
- Vad tror du är den största framgångsfaktorn för att se till att elever återvänder till skolan?
- Om ifall man lyckas få tillbaka eleven till skolan, hur fortskrider arbetet för att behålla ungdomen?

Vilka erfarenheter har skolkuratorer av samverkan med vårdnadshavare till hemmasittare?

Tema 9: Samverkan med föräldrar

- Hur ser kontakten med föräldrar ut?
- Hur ser samarbetet med vårdnadshavare till hemmasittare ut?
- När fungerar samarbetet med vårdnadshavare mindre bra?

Tema 10: Skolkuratorns erfarenhet av vårdnadshavares inställning till hemmasittare

- Hur upplever du som skolkurator vårdnadshavares attityd till långvarig skolfrånvaro/hemmasittare?
- Vilken är den största utmaningen i samverkan med vårdnadshavare?

Tema 11: Övrigt

- Är det något du tycker är viktigt i arbetet som vi inte har frågat om?
 - Övriga tankar
-

Bilaga 3: Samtyckesblankett

Samtycke till deltagande i examensarbete vid Samhällsvetenskapliga fakulteten

Jag samtycker till att medverka i *Skolkuratorn och hemmasittare. - En kvalitativ intervjustudie om hur skolkuratorer resonerar om det sociala problemet hemmasittare.*

Denna studie är ett studentarbete på kandidatnivå. Syftet med arbetet är att belysa ett fenomen i samhället och vi har valt att undersöka skolkuratorers erfarenhet av hemmasittare. Därav behöver vi komma i kontakt med skolkuratorer inom grundskolan och intervjua dessa för att kunna besvara våra frågeställningar. Av den anledning behöver vi samla in nedanstående personuppgifter.

Information om personuppgiftsbehandlingen

Följande personuppgifter kommer att behandlas:

För att möjliggöra denna studentuppsats kommer vi behöva samla in personuppgifter i form av namn, arbetsplats samt att din röst kommer att spelas in.

Allt material kommer sedan att avidentifieras. I arbetet kommer varje respondent bli tilldelad en siffra utan inbördes ordning i relation till när intervjuerna har ägt rum.

Följande känsliga personuppgifter kommer att behandlas:

I denna studentuppsats kommer inga känsliga personuppgifter att samlas in.

Personuppgifterna kommer att behandlas på följande sätt:

Intervjun kommer att spelas in och därefter transkriberas för att underlätta analysarbetet. Utifrån de teoretiska perspektiv vi valt att bygga uppsatsen på kommer intervjuerna att kodas, analyseras och sammanställas.

Det inspelade materialet kommer att förvaras på ett krypterat USB och vid uppsatsens godkännande kommer materialet att raderas. Det inspelade materialet kommer endast avlyssnas av oss två studenter som står bakom uppsatsen och eventuellt vår handledare eller examinerande lärare.

Vi delar inte dina personuppgifter med tredje part.

Lunds universitet, Box 117, 221 00 Lund, med organisationsnummer 202100-3211 är personuppgiftsansvarig. Du hittar Lunds universitets integritetspolicy på www.lu.se/integritet

Du har rätt att få information om de personuppgifter vi behandlar om dig. Du har också rätt att få felaktiga personuppgifter om dig själv rättade. Om du har klagomål på vår behandling av dina personuppgifter kan du kontakta vårt dataskyddsbud via dataskyddsbud@lu.se. Du har även rätt att inge klagomål till tillsynsmyndigheten (Integritetsskyddsmyndigheten, IMY) om du tycker att vi behandlar dina personuppgifter på ett felaktigt sätt.

Jag samtycker till att medverka i: *Skolkuratorn och hemmasittare. - En kvalitativ intervjustudie om hur skolkuratorer resonerar om det sociala problemet hemmasittare.*

Ort	Underskrift
Datum	Namnförtydligande